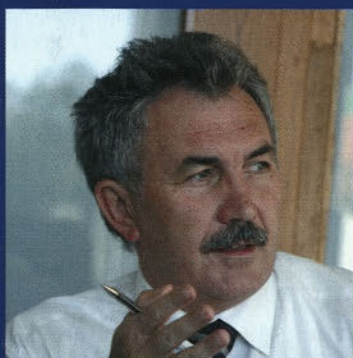
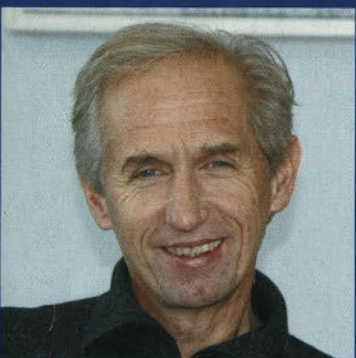
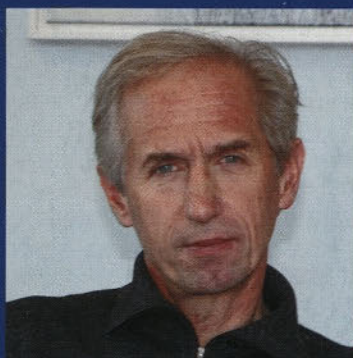
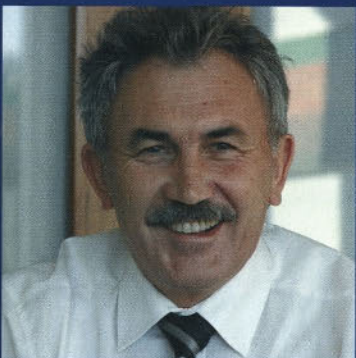
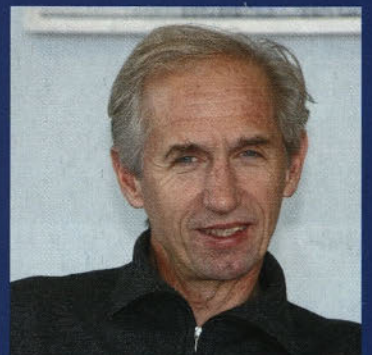
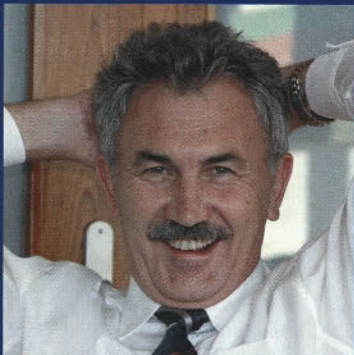
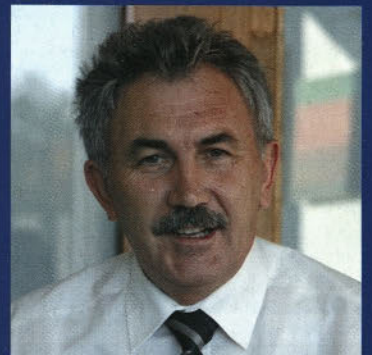
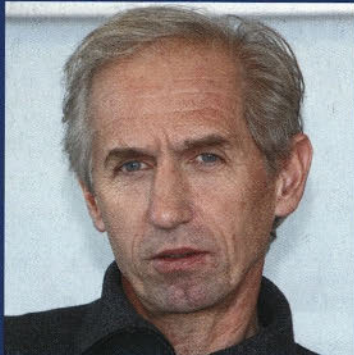

Alumni

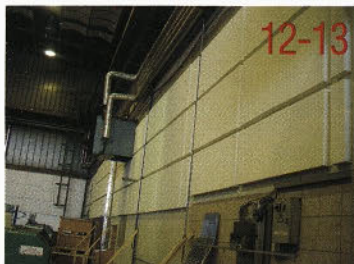
TALUM, d.d., KIDRIČEVO
2325 KIDRIČEVO

Časopis družbe Talum d.d., Kidričevo september - oktober 2005, številka 9-10

NADZORNI SVET DRUŽBE TALUM PODALJŠAL MANDAT
PREDSEDNIKU IN ČLANOM UPRAVE ZA NASLEDNJA ŠTIRI LETA

4 Novosti iz Vodstva

4-5 Anketa

6 Pretapljanje odpadnega aluminija

7 Posodobitev naprave za čiščenje plinov v elektrolizi

8 Kakovost

9-11 Intervju

12-13 Hrup

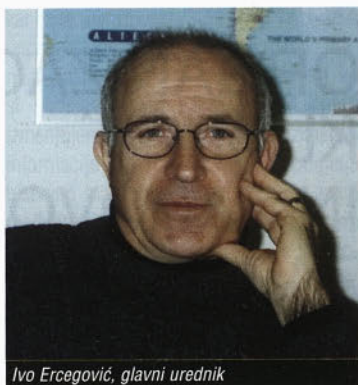
14-15 Reportaža

16-17 Zdravo Talum

18 Kultura

20 Vse je lepo

23 Križanka

Ivo Ercegović, glavni urednik

Uvodnik

Svet aluminija

V rokah držite prenovljeni Aluminij. Našo tradicionalno obliko časopisa, ki je morda tudi pomenila enega od simbolov Taluma, smo, ne z lahkimi srcem, zamenjali. Pri tiskanju in zlaganju starega formata smo imeli vedno več težav, zato smo težko kje dobili tiskarski stroj za v ta namen. Nova oblika je bolj praktična, razgibana, ima več strani, omogoča večje število člankov, zato pričakujemo, da jo bomo postopoma sprejeli za svojo.

»PONOSNI SMO, DA SMO TALUMOVCI,« JE V OBSEŽNI ANKETI, MED OSTALIM, UGOTOVILA LILIJANA DITRIH. REZULTATI ANKETE POTRJUJEJO USMERJENOST TALUMA K ČLOVEKU IN JE HKRATI TEMELJNO VPRAŠANJE, KI GA VIDIMO V UREDNIŠTVU; KAKO TO, TUDI PREKO ČASOPISA, DOLGOROČNO OHRANJATI.?

Posebno skrb bomo tudi vnaprej posvečali vsebini. Časopis ni zgolj seštevanje informacij, rezultatov ali dogodkov, ampak tudi možnost, da skupaj iščemo pojasnila, pišemo zgodbe o ljudeh in stvareh. Takšno pisanje je veliko bolj zahtevno, posebej še, če upoštevamo, da smo se sami učili in nabirali izkušnje. Zato ni čudno, da smo ves čas na tej nezanesljivi plovbi doživljali neizbežne graje, kakor tudi pohvale. Oboje smo sprejeli kot izziv in se z večjo ali manjšo tenkočutnostjo odzivali. Pohvale nas niso uspavale, graje pa nas niso vrgle iz tira. Zavedamo se, da si zavetja pri vodstvu, ali pri delavcih, ne moremo pridobiti z vsiljevanjem svojih stališč, še manj pa s patetičnim dobrikanjem. Samo s potrpljenjem, vztrajnostjo in kvaliteto si lahko pridobimo podporo.

Ko govorimo o smeri in kvaliteti časopisa, upoštevamo, da je raven razvoja Talum-a na vseh področjih zelo visoka. Zato tudi Aluminij sledi temu trendu, kajti, kdor ne zna pisati, kritično misliti in brati, se mu lahko zgodi, da ga okolje prevlada. Spomnimo se izjave predsednika Topleka v zadnji številki: »Toda, ko se za nekaj odločimo, smo neustavljivi.« To je lahko izjemen motivacijski faktor, ne samo za vodstvo, ampak za vsakogar od nas, na svojem področju. Pri tem je predvsem pomembno, da je začetna odločitev pravilna.

Pri časopisu, kakor tudi na vseh drugih področjih v Talum-u, želimo gradi-

ti naš svet, svet aluminija. Ta se začne že v skladišču črnega kosa in smole, belem prahu glinice, stikalnici, elektrolizi, litju, nadaljuje se v strokovnih službah in se konča s prodajo izdelkov po širnem svetu. Če se sploh konča, kajti aluminij se nam vse bolj ponovno vrača, reciklira in s tem se naš svet širi. Z njim se tudi razvija oblika in vsebina časopisa in nas medsebojno vse bolj povezuje. »Ponosni smo, da smo Talumovci,« je v obsežni anketi, med ostalim, ugotovila Lilijana Ditrih. Rezultati ankete potrjujejo usmerjenost Taluma k človeku in je hkrati temeljno vprašanje, ki ga vidimo v uredništvu; kako to, tudi preko časopisa, dolgoročno ohranjati.?

Zavedamo se, da so bile razmere, v katerih Talum proizvaja in posluje, že od nekdaj izjemno težavne. Vidimo tudi, da se marsikje drugje danes delavci vračajo z dela zaskrbljeni in potlačeni. Zato nam pri našem razvoju zunanje okolje veliko ne bo pomagalo. Pomagali si bomo le sami. Moč lahko črpamo iz generacije, ki je postavila prve temelje tovarne, še bolj pa iz nas samih, ki na teh temeljih gradimo prihodnost. Dobro vodilo na tej poti nam ponuja znani humanist in pisatelj Ciril Zlobec:

Je hudo, a ni najhuje,
če se zruši svet,
če pa človek se sesuje,
kdo naj ga sestavi spet?

Pesnik je pronicljivo povedal, koliko je vreden človek. Talum-u pa je dal jasno znamenje - ne pustite se ustaviti!

S temi besedami želimo predvsem pritegniti k sodelovanju ostale, ker smo prepričani, da imamo kaj povedati in predlagati. V ta namen odpiramo nove rubrike, ki ponujajo svobodnejši pristop. Želeli bi, da se prepoznamo v Aluminiju, da je vsem prijazen kaži pot pri spoznavanju sveta aluminija ter lastnega dela.

Nadzorni svet

Nadzorni svet TALUM-a se je 31. 8. 2005 sestal na 5. redni seji, na kateri so se seznanili s poslovanjem družbe v obdobju januar – junij 2005. Posebej se je Nadzorni svet seznanil s problemom nerešene oskrbe z električno energijo v letu 2006. Nadzorni svet podpira prizadevanje Uprave družbe za zagotovitev oskrbe z električno energijo oziroma za sklenitev večletne pogodbe za nakup električne energije. Uprava družbe je seznanila Nadzorni svet tudi z napredovanjem najobsežnejšega projekta v TALUM-u »Pretaljevanje sekundarnega aluminija – 1. faza«.

Naslednja, 6. redna seja Nadzornega sveta TALUM-a, je potekala 19. 9. 2005. Na njej je Nadzorni svet sprejel sklep, da se na podlagi 22. člena Statuta družbe, imenuje Uprava družbe TALUM d.d., v sestavi:

- mag. Danilo Toplek, predsednik Uprave
- mag. Franc Visenjak, član Uprave
- Brigita Ačimovič, članica Uprave
- Bojan Žigman, član Uprave.

Mandat Uprave traja 4 leta.

Poleg tega je Uprava družbe seznanila Nadzorni svet z oceno rezultatov poslovanja za leto 2005 in ponovno opozorila na problematiko oskrbe z električno energijo v naslednjem letu.

Obiski

Tudi v preteklem obdobju je TALUM obiskalo nekaj pomembnih institucij. Omenimo naj Javno agencijo RS za energijo iz Maribora, ki opravlja regulatorne, razvojne in strokovne naloge na energetske področju z namenom, da zagotovi pregledno in nepristransko delovanje energetskega trga v interesu vseh udeležencev. V sklopu strokovne ekscurzije za zaposlene na Javni agenciji RS za energijo so obiskali TALUM, kjer so jih naši strokovnjaki seznanili s stanjem na področju modernizacije proizvodnje aluminija in oskrbe z električno energijo.

Dne 14. 10. 2005 sta nas prvič obiskala občinska uprava in občinski svet Občine Kidričevo. Uprava družbe je udeležence seznanila s celotnim potekom modernizacije proizvodnje primarnega aluminija, kakor tudi z razvojno strategijo družbe za naslednje obdobje. Poleg tega so obiskali še proizvodne obrate, kjer so se seznanili z našo proizvodnjo.

Danica Hrnčič

Anketa

ORGANIZACIJSKA KLIMA IN ZADOVOLJSTVO ZAPOSLENIH TALUMA V LETU 2005

V prejšnji številki Aluminija smo objavili prve rezultate ankete po področjih in graf zadovoljstva zaposlenih, ki je pokazal, da smo zaposleni najbolj zadovoljni s stalnostjo zaposlitve, z medsebojnimi odnosi, z ugodnostmi, ki nam jih nudi TALUM in z delom, ki ga opravljamo. Rezultati so bili takoj po obdelavi predstavljeni tudi na naši intranetni strani. V tej številki pa podrobneje predstavljamo rezultate po področjih.

ODNOS DO KAKOVOSTI (ocena 4,17)

To je področje, ki je dobilo najvišje ocene, in sicer povprečno oceno 4,17. Naši zaposleni ocenjujejo, da je kakovost proizvodov pomembna (4,80), prav tako nenehne izboljšave (4,60). Poznajo politiko kakovosti, ravnanja z okoljem ter varnosti in zdravja pri delu ter iz nje izhajajoče cilje za leto 2005 (4,15), s svojim delom tudi pomembno prispevajo k njihovemu uresničevanju (4,04).

TALUM (ocena 4,11)

Po mnenju anketirancev je uspešno podjetje (4,44), ki se uspešno prilagaja spremembam v okolju (4,0) in je družbeno odgovorno, saj smo občutljivi za spoštovanje zakonskih predpisov (4,37). V TALUM-u se tudi zavedamo vpliva naše

dejavnosti na okolje, zato vprašanju ohranjanja naravnega okolja posvečamo veliko pozornosti (4,08).

Vodenje TALUM-a bi tudi v bodoče zaupali sedanjim Upravi (3,83), ki po našem mnenju sprejema prave odločitve.

Glede povezav s tujimi partnerji, nujnosti tujega kapitala za nadaljnji razvoj in bodočega lastništva TALUM-a, se strinjamo, da naj TALUM ostane v slovenski lasti (4,41). Povezave s tujimi partnerji, močnimi podjetji, so mogoče tudi brez njihovega (so)lastništva (4,21). Morebitni novi lastnik bo po mnenju anketiranih vplival na spremembo kulture, vrednot in tudi na stalnost zaposlitve (3,70).

Ocena za identifikacijo s podjetjem je 3,93 – ponosni smo, da smo TALUMOVCI.

Uprava in občinski svet občine Kidričevo

SKRB ZA ZDRAVJE (ocena 3,98)

Zdravje za naše zaposlene predstavlja pomembno vrednoto. Zavedamo se, da smo za svoje zdravje v prvi vrsti odgovorni sami (4,55). Delež tistih, ki menijo, da so pri delu pod pritiskom, preobremenjeni (3,58), se iz raziskave v raziskavo nekoliko povečuje. TALUM nam nudi primerne aktivnosti za ohranjanje zdravja (4,17), aktivnosti »ZDRAVO TALUM« so nam vsem enako dostopne (4,24). Tovrstnih aktivnosti se udeležuje približno 55 % zaposlenih.

Samokritično ugotavljamo, da imamo tudi kakšno razvado, slabo navado, da si ne vzamemo dovolj časa zase, za svoje hobije, rekreacijo (3,49).

VARNOST PRI DELU (ocena 4,11)

Ocene za področje varnosti pri delu so za 5 % višje kot leta 2003. Za varnost pri delu smo v prvi vrsti odgovorni sami (4,53). O namenu uporabe osebne varovalne opreme smo dobro poučeni (4,54), prav tako o nevarnostih pri delu in ukrepih za varno delo (4,35). Osebna varovalna oprema, ki je na voljo, je primerna (4,08).

MOTIVIRANOST PRI DELU (ocena 3,75)

Med našimi zaposlenimi je visoka, saj jim delo, ki ga opravljajo, predstavlja izziv (3,73) in je v veliki meri v skladu z njihovimi pričakovanji in cilji (3,60).

Pri delu imamo veliko stopnjo samostojnosti (3,97), preizkušamo nove ideje in pristope k reševanju problemov oz. nalog (3,72).

USPOSABLJANJE, IZOBRAŽEVANJE, RAZVOJ (ocena 3,48)

TALUM bi navzven predstavili kot dobro okolje, v katerem lahko vsak pokaže,

kar zna in zmore (3,53). V TALUM-u uspešno uporabljamo znanja in sposobnosti naših zaposlenih (3,60). Medtem, ko si sodelavci med seboj v veliki meri izmenjujemo znanja, spretnosti, izkušnje, informacije (3,95), smo na ravni podjetja bistveno manj uspešni pri prenosu znanj med oddelki in skupinami. TALUM nam nudi zadostne možnosti nadaljnega strokovnega izpopolnjevanja, izobraževanja. Svoj nadaljnji razvoj vežemo na TALUM, saj bi se v primeru ponovnega odločanja za zaposlitev, velik del zopet zaposlil v njem (3,69).

NAGRADE, PRIZNANJA (ocena 3,12)

To je področje, ki sproža največ nezadovoljstva (2,20). Zaposleni si želijo predvsem, da bi bile osnovne plače višje in da bi spremenili razmerja med njimi. Ocenjujejo, da s svojim delom prispevajo več, kot na koncu dobijo. Medtem, ko nezadovoljstvo s plačo iz merjenja v merjenje narašča, pa se povečuje zadovoljstvo z izplačanim variabilnim delom plače – stimulacijo. Navidezno sta si trditvi nasprotujoči, a držita. Zaposleni si želijo predvsem, da bi razlike v plačah v 30 % deležu izhajale iz delovne uspešnosti posameznika (3,80). Pri oceni tega, ali njihov vodja primerno oceni njihov prispevek k delu, so bolj kritični (3,21). Del jih ocenjuje, da je za napredovanje, dobro ocenjeno delovno uspešnost, občasno bolj pomembno, kako se razumeš z vodjo, kot pa, kako delaš (3,37). Kar se izrekanja pohval za dobro opravljeno delo tiče, lahko rečem, da smo pravi skopuhi, saj le dobra tretjina vodij pohvali svoje sodelavce. »Argument« enega izmed

vodij za takšno ravnanje je bil: »Saj tudi mene nihče ne pohvali.«

ORGANIZIRANOST (ocena 3,70)

Ocenjena je bila podobno kot v letu 2003. Kaže se povezanost med oceno poznavanja in sprejemanja ciljev delovnega okolja (4,01) in oceno uspešnosti, organiziranosti ter jasnosti v procesih znotraj delovnih sredin in med njimi. Pri delu imamo na razpolago potrebna sredstva in orodja za delo (4,03). Vsak izmed zaposlenih tudi ve, kaj mora narediti, za kaj je odgovoren (4,02), poti odgovornosti in pristojnosti med procesi so jasne (3,77). Kljub vsemu menimo, da imamo v TALUM-u še notranje rezerve, predvsem na področju organiziranja, planiranja, nadzora dela, sredstev, naprav in stroškov (3,81).

KOMUNICIRANJE, INFORMIRANJE (ocena 3,29)

Komuniciranje še naprej ostaja naše ne dovolj izkoriščeno področje izboljšav, tako na področju informiranosti, pripadnosti podjetju, dograjevanju pozitivne klime, utrjevanju vrednot TALUM-a... Med obravnavanimi viri informiranja smo najvišje ocenili intranet (4,02) in Upravo družbe (3,49). V informiranosti obstajajo precejšnje razlike med delovnimi enotami – anketirani ocenjujejo, da jih vodstva delovnih enot ne obveščajo dovolj o ciljih, nalogah, rezultatih (3,45) njihove delovne sredine. Ocenjujejo tudi, da bi lahko bilo več sestankov o delu. Želijo si več informacij o tem, kar se dogaja v drugih delovnih sredinah. V tistih delovnih enotah, kjer so rezultati dela sproti objavljeni na oglasni deski, so zaposleni s tem zelo

zadovoljni (3,74), saj jim je to posredno pokazatelj njihove uspešnosti. Tako kot v dajanju pohval, so naši vodje skopi tudi v dajanju povratnih informacij o delovni uspešnosti.

Preko 60 % vseh si želi, da bi vodja z njimi opravil TALUM-ov DIALOG – letni razgovor o delu.

V zadnjih merjenjih se kažejo izboljšave predvsem v tem, da naši vodje, v večji meri kot prej, prisluhnejo svojim sodelavcem (3,23), se z njimi dogovarjajo o planih in ciljih (3,42) ter rešitvah problemov pri delu (3,61).

MEDSEBOJNI ODNOSI (ocena 3,71)

Odnosi so tista kategorija, ki je vseskozi med najvišje ocenjenimi. Zaposleni si med seboj radi pomagamo (3,84), se družimo tudi izven podjetja, se veselimo srečanj s svojimi sodelavci (3,96). Ko se pojavijo težave, konflikti, jih poskušamo reševati na najboljši možni način (3,92). V medsebojnih odnosih med vsemi vodstvenimi ravni najvišje cenimo Upravo, njeno delo, odločitve, ji zaupamo (3,65), le-tej pa sledijo neposredni vodje (3,47).

TALUMOVCI smo zadovoljni s stalnostjo zaposlitve, z medsebojnimi odnosi, z delom, ki ga opravljamo in z ugodnostmi, ki nam jih nudi podjetje, kateremu se čutimo pripadni. To so nekatere izmed dejavnikov, ki nam omogočajo, da smo in da bomo tudi v prihodnje uspešni.

Lilijana Ditrih

Mednarodna podiplomska šola Inštituta Jožef Štefan

Mednarodna podiplomska šola Jožefa Štefana je državno priznana. Zasnovana je bila leta 2003 s podporo slovenske industrije in mednarodnega omrežja sodelujočih univerz in inštitutov iz Evrope, ZDA in Japonske. Razlogi za njeno

Kornhauser. Tema pogovora je bila posvečena možnosti podiplomskega študija naših strokovnjakov na omenjeni šoli.

Talum se zaveda, da so pogoji poslovanja v aluminijški industriji v Evropi

ustanovitev so v izjemno hitrem razvoju znanosti in tehnologije, nastanku novih področij, ki obetajo novo industrijsko revolucijo, ter s tem povezani potrebi hitrejšega prenosa novega znanja v prakso.

Globalizacija prinaša svetovno tekmo – ne le na področju surovin in proizvodov, vse bolj tudi na področju umske ustvarjalnosti. K rasti slednje pa, poleg stalnega višanja izobrazbene strukture zaposlenih in njihovega neprestanega izpopolnjevanja, vpliva tudi funkcionalno usmerjeno podiplomsko izobraževanje.

Tudi v Talum-u smo se odzvali na ta izziv in za začetek organizirali sestanek skupaj s predstavniki Mednarodne podiplomske šole Inštituta Jožef Štefan iz Ljubljane. Delegacijo šole je vodila priznana strokovnjakinja ga. Aleksandra

vse težji in da bomo vsem pritiskom kos le z odlično kakovostjo in uvedbo novih proizvodnih programov. Talumov proizvodni program je zelo občutljiv na ceno električne energije, ki je v Evropi primanjkuje in katere cena se bo v prihodnosti večala. Smer razvoja mora zato iti v takšne proizvodne programe, ki bodo manj odvisni od električne energije. Pri tej transformaciji iz primarne v sekundarno proizvodnjo bo potrebno pospešiti raziskovalno delo in okrepiti sodelovanje z domačimi in tujimi šolami. Morda je šola Jožefa Štefana dober naslov za realizacijo naših programov.

Brane Kožuh

Pretaljevanje odpadnega aluminija

Izvedbena faza projekta »Pretaljevanje odpadnega aluminija« je že dala prve rezultate. Zaključena je izgradnja skladišča odpadnega aluminija, prvi aluminij pa smo vanj zapeljali 20. septembra. Zadnji teden v oktobru začinjamo z montažo naprav za mehanško obdelavo odpadnega aluminija v tehnološkem delu skladišča, podpisali pa smo tudi že pogodbo za dobavo bagerja za manipulacijo z odpadnim aluminijem, ki bo začel z obratovanjem v drugi polovici novembra.

V Livarni gnetnih zlitin bomo v novembru začeli z rekonstrukcijo odvodnikov na talilnih in livnih pečeh ter namestitvijo čistilne naprave za čiščenje dimnih plinov iz vseh peči. Ta projekt bo zaključen v januarju 2006.

Izbrana je tudi že tehnološka rešitev za novo peč za pretaljevanje odpadnega aluminija, ki bo locirana na južni strani Livarne livarskih zlitin. Zaključna pogajanja z dobavitelji bodo končana v novembru. Vsled tega bomo že letos začeli tudi s pripravo dokumentacije za povečanje zgradbe Livarne livarskih zlitin, ki jo bomo izvedli naslednje leto.

Projekt trenutno sledi zastavljenim terminskim ciljem, pogodbenih obveznosti pa je trenutno za 630 milijonov SIT.

Marko Drobnič

Slavica Mlakar je prerezala trak na odprtju skladišča odpadnega aluminija

Igrišče z umetno travo

V športnem parku Nogometnega kluba Aluminij je nastalo eno izmed desetih nogometnih igrišč z umetno travo v Sloveniji. Izvedeno je v skladu z mednarodnimi pravili za izvedbo tovrstnih igrišč, s pravili Nogometne zveze Slovenije in v okviru Mladinskega programa 2004 – 2008 pri Nogometni zvezi Slovenije.

Dimenzije in opremljenost igrišča omogočata tako vadbo, kot tudi igranje tekem v dnevnem in nočnem času, saj dosežena osvetljenost na igrišču to dovoljuje in omogoča. Z igriščem so tako ustvarjeni optimalni pogoji za igranje nogometa tudi z možnostjo podaljšanja vadbene sezone na prostem v jesen in zimo.

Umetna trava predstavlja zadnjo različico takšnih trav v svetu in je monofilamentne izvedbe, kar pomeni, da je vsaka resica trave zase pritrjena na gumijasto osnovo. Trava višine 6 cm je bila po polaganju dodatno napolnjena še s kremenčevim peskom in gumi granulatom. Proizvajalec in dobavitelj umetne trave prihaja iz Nizozemske.

Pridobitev, ki ne pomeni tega samo za Nogometni klub Aluminij, ampak tudi za bližnjo in daljnjo okolico, je velika. Delo z mlajšimi selekcijami je vedno bilo in tudi ostaja glavna usmeritev kluba, kar pomeni, da bo igrišče v prvi meri namenjeno vadbi in tekmam tukajšnjih in okoliških otrok, ki so vključeni v mladinske nogometne šole. Seveda pa bo klub v prihodnje, za maksimalno izkoriščenost površin, ki so po zaključku tega projekta nastale v športnem parku, iskal priložnosti za pridobitev mlajših reprezentančnih selekcij Slovenije v Kidričevo.

Marko Drobnič

Posodobitev naprave za čiščenje plinov v elektrolizi

P R O I Z V O D N J A

Naloga čistilne naprave je odsesavanje in čiščenje plinov iz elektroliznih celic, polnjenje silosov z glinico in s krio-litom ter distribucija materiala iz silosov do polnilnih mest posluževalnih žerjavov. V elektrolizni hali C imamo dve čistilni napravi plinov, staro HC1 in novo HC2, ki sta si po principu delovanja in konstrukcijsko zelo podobni. Razlikujeta se v stopnji avtomatizacije ter doseženih emisijah fluora v okolico, saj je bil stari del zgrajen 1988. leta, novi pa leta 2002. V času izgradnje čistilne naprave HC1 je bila zajamčena vrednost emisij fluora za manj kot 2 mg/Nm³, kar pa ni več skladno z današnjimi zahtevami, ki znašajo manj kot 1 mg fluora v normalnem kubičnem metru plina (1 mg/Nm³), ki ga spuščamo v okolje. Da bi to dosegli, je bilo nujno izvesti modernizacijo stare čistilne naprave.

V ta namen je bila sprejeta odločitev o investiciji in sestavljena projektna skupina. Sestavili smo program modernizacije, ki se deli na dva dela.

1. Ukrepi za zmanjšanje emisij fluora v okolico:

- zamenjava distributorja,
- zamenjava vibracijskega sita,
- zamenjava zračnih drč za manipulacijo sveže glinice.

2. Uvedba integriranega sistema vodenja:

- zamenjava senzorjev ter dogradnja izvršilnih členov, ki omogočajo daljnjsko vodenje,
- zamenjava signalne napetosti 110VAC z 24VDC – povečana varnost,
- zamenjava starega krmilnega sistema s podobnim kot je v HC2,
- adaptacija programske opreme na razlike med HC1 in HC2,
- nadgradnja obstoječega nadzornega nivoja z možnostjo vodenja obeh čistilnih naprav iz enega mesta,
- izvedba integracije kompresorske postaje v sistem vodenja čistilnih naprav.

V projektu so sodelovala podjetja:

- Solios (dokumentacija in oprema),
- Starkon (dokumentacija),
- Himomontaža (dobava in montaža strojne opreme),
- Gradbeno podjetje Ptuj (gradbena dela),
- Telem (obnova in nadgradnja sistema za avtomatizacijo HC1).

V projekt so bili vključeni naslednji izvajalci iz Taluma:

- Vzdrževanje avtomatskih naprav (idejni projekt, izdelava arhitekture sistema vodenja, izbira opreme, izdelava programske opreme za krmilnik, integracija sistema),
- Elektrovzdrževanje (izvedba meritev toka motorjev, zamenjava krmilnih tuljav ventilov),
- Konstrukcija (dokumentacija),
- Tehnolog za hidravliko (posodobitve senzorjev in aktuatorjev, izbira opreme),
- Vzdrževanje elektroliz (nadzor nad opremo),
- Vzdrževanje hidravlike in pnevmatike (instalacija pnevm. komponent, razvod zraka).

Pripravljalna dela in razgovori s ključnimi dobavitelji opreme so se začeli novembra 2004. Po pripravi idejnega projekta, izbiri in naročilu opreme, programiranju nadzornega sistema, je nastopila faza zamenjave starega strojnega in elektro sistema z novim, ki se je tudi uspešno zaključila.

Meritve emisij po zamenjavi sistema je izvedel laboratorij iz DE Kontrola kvalitete. Emisije štirih zaporednih meritev (0.36; 0.17; 0.14; 0.39 mg/Nm³) so dokazale uspešnost projekta.

Strošek posodobitve naprave za čiščenje plinov je znašal 71.6 mio tolarjev in je znotraj planiranih sredstev.

Na koncu se vsem, ki so sodelovali v projektu, zahvaljujem za vložen trud in čas, prebit na čistilni napravi plinov HC1.

Marjan Jus

Marjan Jus

Nov komandni prostor

Distributor na čistilni napravi

Aktivnosti (ukrepi) kot orodje za nenehne izboljšave

Izboljšave in napake so sestavni del našega dela, torej na tak ali drugačen način korektivno in preventivno ukrepamo v vseh okoljih. Iskanje vzrokov napak in izboljševanje vseh procesov je nuja, tudi če »standardi« ne bi zahtevali korektivnega in preventivnega ukrepanja. Dejansko pa vsi sistemi vodenja (ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, ISO/TS 16949, ISO/IEC 17025) to zahtevajo. S tem, ko »ukrepamo«, izvajamo določene »aktivnosti«. Zato smo izraz »ukrep« v Talum-u nadomestili z izrazom »aktivnosti«. V tem prispevku vas želimo seznaniti s procesom obvladovanja aktivnosti in vlogo, ki jo ima podporni informacijski sistem. Na začetku lanskega leta smo namreč v Oddelku za kakovost uvedli informacijski sistem, ki se uporablja v celotnem Talum-u. Poimenovali smo ga »Aktivnosti (ukrepi)«.

Do danes smo v informacijski sistem zapisali nekaj več kot **600 aktivnosti**. Sestavni del sistema so elektronska sporočila (mail-i), ki pomagajo pripeljati aktivnosti skozi vse potrebne faze. Približno 90 zaposlenih nas je iz tega sistema vsaj enkrat dobilo elektronsko sporočilo: »V izvajanje ste prejeli nove aktivnosti...« Prejemniki novih aktivnosti različno reagiramo. Za nekatere je to postala praksa, drugi še negodujejo in imajo pomisleke. Slednje so potrdili tudi nekateri komentariji v izvedeni anketi o sistemu: »Ljudje nimajo radi zapisano, da imajo nekaj narobe.«; »Meni osebno je bližje, da se dogovorim po telefonu, osebno ali preko maila.«; »So prejemniki

užaljeni, ko prejmejo ukrep.«; »Ukrepi so neke vrste moda.«; »Govori se, da so ocene uspešnosti odvisne tudi od števila prejetih ukrepov.« Po drugi strani pa je vendarle večina anketiranih menila, da so aktivnosti hkrati priložnosti za izboljšave oz. da preko sistema dobijo v izvajanje aktivnosti, ki bi jih sicer opravili. To je razvidno iz prikazanega grafa.

Predvsem tistim, ki imajo pomisleke, želimo tukaj na kratko predstaviti aktivnosti in prednosti zapisa v sistem.

Ko govorimo o »aktivnostih«, mislimo na oboje: korektivne in preventivne aktivnosti. **KOREKTIVNE** izvajamo, ko izhajamo iz že nastale neskladnosti (napake, problemi). O **PREVENTIVNIH** aktivnostih pa govorimo, ko želimo preprečiti nastanek neskladnosti ali izboljšati obstoječi proces. Oboje, korektivne in preventivne aktivnosti, je potrebno voditi skozi tri faze:

1. ugotovitev problema oz. prepoznana priložnost za izboljšavo,
2. določitev vzrokov in izvedba aktivnosti,
3. pregledovanje izvedenih aktivnosti.

Viri za ugotovitev (faza 1) so lahko različni: reklamacija kupca, ponavljajoče se nepravilnosti na napravah ali v procesih, poškodba delavca, prekoračitev emisije in drugi izredni dogodki, odstopanje od zelenih ciljev, ugotovitve na osnovi analiz podatkov, na osnovi zunanje/notranje presoje ipd. Iz naštetih virov izhajajo korektivne aktivnosti. Preventivne aktivnosti se dotikajo zmanjševanja stroškov, povečanja varnosti, zadovoljstva zaposlenih, kupcev ipd. Ob vpisu ugotovljenega problema/izboljšave v informacijski sistem, »izda-

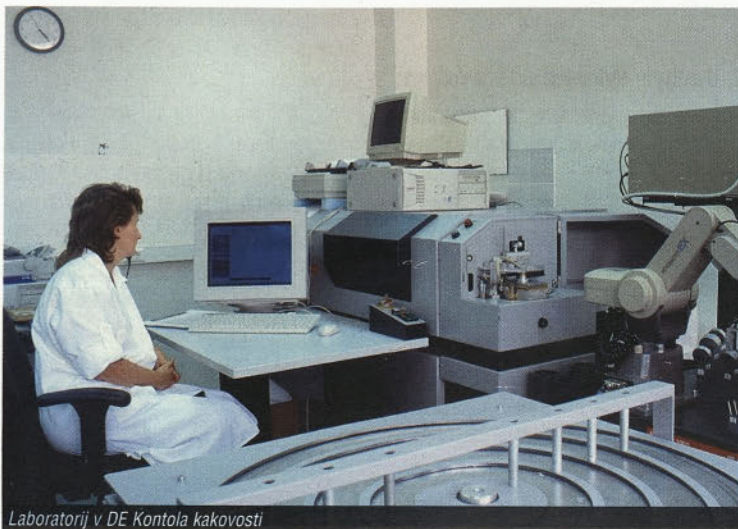
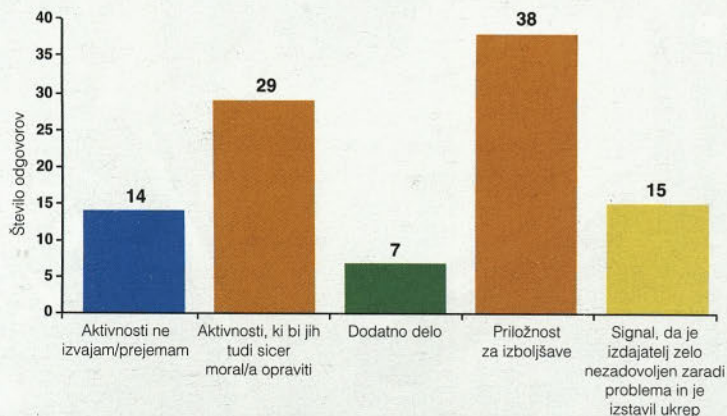

Sonja Fakin

jatelj« določi odgovornega za izvedbo ter rok. **S tem si zagotovi, da bo sistem poskrbel za opominjanje in se na problem ne bo pozabilo.** Odgovoren za izvedbo, nato v 2. fazi raziše VZROK ter izvede aktivnosti v smislu rešitve problema/izboljšave. Seveda po potrebi vključi druge sodelavce. Informacijski sistem preko elektronskih sporočil opozarja, v kolikor ni vnosa izvedbe v določenem roku. Po izvedbi opozarja »izdajatelja«, da ne pozabi na 3. fazo. V tej fazi preveri, če je izvedba odpravila problem oz. so doseženi želeni rezultati in cilji. **Ta korak je zelo pomemben, izven sistema pa nanj pogosto pozabimo.**

Seveda vseh aktivnosti ni možno izvesti (npr. viri so omejeni), včasih je nemogoče najti pravi vzrok, ne da se izpeljati aktivnosti v zapisanem roku ipd. To nekateri navajajo kot razloge, da ne zapišejo aktivnosti. A sistem ni namenjen temu, da bi iskali aktivnosti, ki preokarujejo roke oz. so neučinkovite. Tudi ne nadomešča sestankov, telefona in skupnega iskanja najboljše rešitve. Mišljen je za pomoč pri evidentiranju in vodenju aktivnosti, ki jih tudi sicer izvajamo. Želimo, da bi služil kot orodje za nenehne izboljšave.

Sonja Fakin

Laboratorij v DE Kontola kakovosti

Brez prizadevanja Uprave Taluma ne bi dosegli takšnega nivoja varnosti

intervju

Ko nas je pred kratkim obiskal g. Milan Srna, predstojnik centra za strokovne naloge varnosti na ZVD, je povedal, da priti v Talum za njega vedno pomeni prijeten dogodek, skoraj kot izlet. »Imate vse urejeno, tehnološko na visokem nivoju in ste opazno nad ostalo industrijo v Sloveniji. Iz varnostnega vidika skorajda ni kaj kontrolirati.« Šteje nas tudi za zgled ostalim. Morda so na te izjave delno vplivali prijateljski odnosi, ki so nastali na osnovi dobrega sodelovanja v okrog dvajsetih letih. Vendar so utemeljene. Največje zasluge za Talum si je g. Srna pridobil že kot republiški inšpektor v času prve modernizacije in po njej, ko je dovolil postopno ustavitev proizvodnje v elektrolizni hali A. Bil je eden redkih iz ljubljanskega kroga poznavalcev Taluma, ki je za razliko od drugih, hodil k nam, spoznaval proces, spremljal razvoj, razumel pogoje, v katerih proizvajamo in pomagal pri najbolj občutljivih nalogah. To poudarjam zaradi tega, ker v tem članku nameravam opisati našega varnostnega inženirja, g. Janeza Štrbala, vodjo službe Varstva pri delu, kateremu je to mnenje najbolj namenjeno. Moram povedati, da imam težave, ko hočem zapisati Janezov priimek. Nikoli ne zadenem prav in moram vedno znova pokukati v kak dokument, kar sem naredil tudi sedaj. G. Janez Šterbal odhaja v pokoj in tako se njegova dolga zgodba o varovanju vseh nas izteka. Povabilu v Aluminij se je odzval vidno razpoložen. Torej, prisluhnimo njegovi pripovedi.

Ponavadi najprej vprašam o samih začetkih, tokrat pa začniva na koncu. Zadnje čase si v glavnem sešteval in odšteval delovni čas. Koliko let, mesecev in dni si naštel do sedaj?

Šterbal: Naštel sem natančno 40 let in 18 dni. Želel bi se zahvaliti sodelavcem, direktorju in ...

Pustimo zahvale. To pomeni, da si začel delati že leta 1946.

Šterbal: Ne, tega leta pa sem se rodil.

Jaz tudi... pa te nikjer nisem videl. Kdaj pa si prišel v TGA?

Šterbal: Natančno 15. marca, 1967. leta.

Ob osmih dopoldan... Slišal sem, da si vmes odšel od nas.

Šterbal: Res je, po dvanajstih letih dela sem zapustil TGA in odšel v podjetje Olga Meglič.

Kdo pa te je tukaj tako razjezil?

Šterbal: Sveti Peter.(smeh)

Dobro. Začniva tvojo zgodbo zares.

Šterbal: Ko sem tako mlad prišel v TGA, sem imel le kvalifikacijo vodovodnega inštalaterja. Na začetku sem, tako kot drugi, spoznaval tovarniški kompleks. Dokaj hitro sem spoznal, kaj človeku pomeni strokovnost. Zato sem si zadal cilj - biti tehnik! Takoj sem se vpisal na Srednjo tehniško šolo v Mariboru in jo končal ob delu v rekordnem roku. Bili so zelo strogi kriteriji, od 30 vpisanih, nas je pravočasno končalo le 6, mnogi pa sploh ne. Naslednje leto so mi na račun šolanja zaupali pomembnejša dela v operativi Vzdrževanja.

Kaj te je najbolj opredelilo za področje varstva pri delu?

Šterbal: Kot strojni tehnik sem pričel delati na mestu tehnologu za vzdrževanje elektroliz. Po enem letu sem vodil zelo pomembno delo vzdrževanja elektroliznih peči. Pozneje so mi zaupali vodenje projekta razširitve anod v elektrolizni hali B. To je bilo eno najtežjih del v tovarni z velikimi nevarnostmi za poškodbe in zdravje. Od leta 1975 sem bil vodja vzdrževanja avtoklavov in filtrov v tovarni glinice. Na ta način sem pridobil dovolj znanja o delovnih postopkih v glavnem delu proizvodnje in tudi občutek za varno delo. Zato sem se leta 1977 zaposlil v Službi za varstvo pri delu, ki jo je takrat vodil ing. Sankovič. Pomembno je omeniti, da je bila služba v TGA organizirana že leta 1964, celo prej kot občinska inšpekcijska služba na Ptuj. Takoj sem se vpisal na Višjo tehniško šolo za varstvo pri delu v Zagrebu in jo tudi po dveh letih končal.

Kako se je končala avantura z Olgo Meglič?

Šterbal: Takrat je bilo malo varnostnih inženirjev, zakonodaja pa jih je že zahtevala, zato so me v novi tovarni »Olga Meglič« nujno potrebovali. Toda že po nepolnih treh letih dela sem spoznal, da niso dajali dovolj pomena temu področju in sem se vrnil nazaj. Delo pri varstvu je namreč moja orientacija in bodočnost, ocenil sem, da lahko to dosežem le v Talum-u. Leta 1985 sem postal vodja službe in sem to delo opravljal vse do konca 2004. V začetku je bila zasedba skromna, samo dva sodelavca, postopoma smo se okrepili in si pridobivali ustrezno izobrazbo. V ta namen sem kmalu po prevzemu vodenja službe ob delu končal še Visoko šolo za organizacijo dela, kar mi je zelo pomagalo pri reorganizaciji naše službe.

To pa je redkost, praktično si tri faze šolanja opravil ob delu. V tem času je nastopilo obdobje temeljite modernizacije tovarne in organizacijskih izboljšav. Kako ste sledili tem dogodkom?

Šterbal: Študij ob delu je izjemno naporen, zato sem si po končani visoki šoli končno oddahnil. V službi nas je bilo pet do šest zaposlenih in bili smo vključeni v vsa dogajanja na projektu modernizacije. Zelo je bilo pomembno sodelovanje z Republiškim inšpektoratom za delo. Za nas, kakor tudi za vso črno-belo industrijo v Sloveniji, je bil zadolžen g. Milan Srna. Njegova metoda, tudi takrat, ko je imel številne razloge za to, ni bila kaznovanje, ampak urejanje zadev in uvajanje varnostnih ukrepov. Zadeve so se še bolj zaostrile s sprejetjem novega Zakona o varstvu pri delu 1986. leta. V tem zakonu je bilo konkretizirano delo in kontrola izvajanja. Vsa podjetja so morala imeti Službo za varstvo pri delu, ljudi z ustrezno izobrazbo ter programe dela. Bili smo podaljšana roka inšpekcijske službe. Imeli smo pooblastila, da lahko prepovemo določeno delo, če so bili pri tem kršeni varnostni ukrepi.

Kako se je to v praksi izvajalo. Mene danes našenejo ven iz obrata, če nimam čelade?

Šterbal: Pravico imajo... vendar danes zelo redko srečaš koga brez čelade in ostale predpisane osebne varovalne opreme. Pri kršenju varnostnih navodil v delovnem procesu, se je lahko izdala ustna prepoved dela, v primeru, da so pomanjkljivost takoj odpravili. Če se kdo ni strinjal z ustavitvijo dela, je bil o tem obveščen direktor in tudi inšpektor. Bilo je kar nekaj teh prepovedi. Konkretno smo ustavili dela vzdrževalcem pod napetostjo električnega toka, dela pri avtoklavih, dela pri ravnanju katodnih omar s pomočjo dvigala. Najbolj

pogosti primeri prepovedi so bila dela na višini, ko delavci niso bili zavarovani proti padcu iz višine.

Kako so ljudje sprejemali strožje ukrepe?

Šterbal: Novi zakon je prinesel tudi to, da je bilo treba spreminjati miselnost ljudi. Tudi vodje so morali vedeti, da se varnost v podjetju zagotavlja najprej s tehničnimi, zdravstvenimi, vzgojnimi ukrepi, zadnji med ukrepi pa je uporaba osebne varovalne opreme. Uporaba čelad je lep primer. Posebej moram omeniti, da smo leta 1995/96 pripravili izviren interni Program ukrepov za zmanjšanje števila poškodb pri delu. Zasledili smo, da se kljub spremembi tehnologije pri proizvodnji in litju aluminija, število poškodb ni zmanjšalo. O vzrokih in gibanju števila poškodb po mesecih in letih smo v Aluminiju redno obveščali. Z novim programom smo želeli doseči, da bi varno delo postalo skupna in stalna naloga vseh zaposlenih. Imeli smo konkreten cilj, ki smo ga zapisali v programu, in sicer zmanjšanje poškodb za 20 odstotkov za vsako naslednje leto. Moram poudariti, da je bil program sprejet na strokovnem svetu in da realizacijo programa spremlja Strokovni svet in Svet delavcev. Posebej bi omenil, da je predsednik Uprave, na osnovi naših informacij, osebno spremljal

realizacijo in izdajal nove zadolžitve. Zadolženi za ukrepe so bili vodje DE, zato se odgovornost ni prenašala navzdol.

Na kakšen način ste to dosegli?

Šterbal: Težko je to na kratko opisati. Lahko naštejemo, kaj smo vse zajeli: vzgojo in izobraževanje, informiranje, pregled naprav, osebno opremo, delovno okolje, notranjo kontrolo, sistem odgovornosti, ukinitve zavarovanja v primeru poškodb pri delu in še kaj.

Sliši se znano in logično. Katere točke pa so se posebej obnesle?

Šterbal: Res je, večina ukrepov je znana od prej, toda tokrat je šlo za dosleden način izvajanja. Izobraževanje za varno delo so na primer pričeli opravljal tudi vodje obratov in tehnologi.

Kaj to pomeni?

Šterbal: Prvo, da je nadrejeni moral sam dobro vedeti, se pripraviti na predavanje in že naslednji dan je lahko opazoval ljudi pri delu in jih opozoril: »To sem te učil, ti pa tako.« Poleg tega smo začeli izdajati kratka varnostna navodila, o vsem smo javno pisali na oglasnih deskah in v Aluminiju. Vse delovne naprave so morale imeti obratovalno dovoljenje, kar pomeni izvajanje rednih pregledov. Pri obravnavi poškodb smo bili zelo strogi.

Kaj pa organizacijske izboljšave?

Šterbal: Zelo pomembno je, da smo uvedli v DE zadolženo osebo za varstvo pri delu in v ta namen izdali posebni OP. Za te osebe smo imenovali tehnologe, ker so bolj nevtralni, in so lahko določili odgovornost vodjem izmen ter celo obratovodjem. Strokovne naloge so dobivali od nas, odgovorni pa so bili vodjem svoje DE.

Kako to poteka danes in kako v službi ocenjujete učinke teh preventivnih ukrepov?

VSE DELOVNE NAPRAVE SO MORALE IMETI OBRATOVALNO DOVOLJENJE, KAR POMENI IZVAJANJE REDNIH PREGLEDOV. PRI OBRAVNAVI POŠKODB SMO BILI ZELO STROGI.

Šterbal: Program normalno funkcionira s tem, da smo vključili v obseg dela zadolženih oseb še področje ravnanja z okoljem. Učinke zadolženih oseb lahko ponazorim s podatki, o beleženju izrednih in incidentnih dogodkov. Na začetku jih je bilo le 20 oziroma 30. Letos smo že zabeležili 75 izrednih in 77 incidentnih dogodkov. Namen evidentiranja izrednih dogodkov je povezan z odpravo pomanjkljivosti in s tem preprečitev nastanka poškodb pri delu, kar je bistvo te preventive. Pričakujemo, da bo število izrednih in incidentnih dogodkov, na področju varstva pri delu v letošnjem letu, doseglo število 200. Temu dajemo velik pomen, zato bo drugo leto to eden naših ciljev na področju varnosti in zdravja pri delu.

Kateri so glavni pokazatelji uspeha in kateri so po tvojem mnenju tisti ključni pogoji, da smo prišli tako daleč? Nekateri govorijo o čudežnih rezultatih.

Šterbal: Uspeh tega programa se zrcali pri urejenosti delovnega okolja, varnih

delovnih napravah, strokovno usposobljenih delavcih za varno delo in kar je bistveno, zmanjšanju poškodb pri delu. Tako smo leta 2000 dosegli le 20 poškodb, najmanj doslej. V teh okvirjih se je zadnja leta nadaljevalo in v Talum-u nismo presegli 30 poškodb pri delu letno. O stanju varnosti in zdravja pri delu obveščamo štirikrat letno tudi Svet delavcev, Sindikat in Republiški inšpektorat za delo.

Program pa smo predstavili tudi Zvezi društev varnostnih inženirjev, Višji tehniški šoli za varnost pri delu v Ljubljani, Društvu kadrovskih delavcev in na različnih seminarjih. Tako so o naših dosežkih zvedeli različni zavodi in druga podjetja, zato so začeli kar 'romati' k nam. Sami vemo, da ne gre za noben čudež. Bistvo je v prvi vrsti v tem, da je varnost pri delu postala skrb vsakega zaposlenega, vse je vedeno od vrha firme navzdol. Dovolj mi pripomni, da brez prizadevanja Uprave Taluma, od tega ne bi bilo nič. Še posebej se je zavzel predsednik Danilo Toplek, ki ima v genih vgrajen čut za varnost. Morda je to podedoval od očeta.

Na osnovi omenjenega programa in doseženih rezultatov si že leta 1998, kot drugi v Sloveniji, dobil »Nagrado in priznanje Avgusta Kuharja«. Gre za Fundacijo, ki podeljuje te nagrade za izjemne dosežke na področju varnosti in zdravja pri delu, ki jih opredeljuje ustvarjalnost in inovativnost ter zato spodbuja napredek stroke.

Šterbal: To nagrado sem dobil na predlog Društva inženirjev in tehnikov Maribor, kar je veliko priznanje tudi Talum-u. Osebnost mi je več pomenila dodelitev »Zlatega metulja« leta 1997, ker je prišla na predlog Sveta delavcev Talum-a. Posebej me veseli, da so delavci opazili rezultate varnega dela, da so začeli ceniti urejeno

okolje in da so me sprejeli kot varnostnega inženirja in človeka, ki dela za njihovo dobro. Nikoli se nisem spuščal nad delavce, vedno sem iskal odgovornost pri vodji obrata ali vodji DE.

Ali se je pozitiven odnos delavcev do tebe zamajal ob prepovedi pitja in kontroli prisotnosti alkohola v izdihanem zraku?

Šterbal: V začetku so to sprejeli z zadržkom, pozneje pa pozitivno. Lahko rečem, da tudi v tem primeru prihaja do samokontrole, delavci se zavedajo zahtevnosti dela, zato jih je vedno manj in sami odreagirajo, če se zgodi, da pride nekdo vinjen na delo. Pri poškodbah pa zaradi vinjenosti izgubijo vse bonitete.

Kako bi na kratko opisal Talum in varstvo danes?

Šterbal: Sam Program smo sproti dopolnjevali in izboljševali. Praksa je pokazala, da je treba natančneje določiti nivoje odgovornosti in še bolj konkretizirati ukrepe. Natančno smo določili, kako in koga obvestiti, vsebino zapisnikov itn. Poleg tega naša služba, na osnovi dovoljenja Ministrstva za delo, lahko opravlja vse strokovne naloge v podjetju in tudi izven. Tukaj gre za preglede delovnih naprav, ekološke meritve na delovnem mestu, poučevanje, izdelava ocene tveganja itn.

Po doseženem zadovoljivem zakonskem nivoju varnosti pri delu smo želeli še več, zato smo v letu 1999 pričeli z aktivnostjo na višjem nivoju. Uvajali smo celovit sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu in ga v letu 2001 potrdili s podelitvijo certifikata OHSAS 18001 kot drugo podjetje v Sloveniji. S sprejetjem pa delo še ni bilo zaključeno, saj standard zahteva nenehne izboljšave.

Ali ti se ne zdi, da nas Republiški inšpektorat za delo malo preveč hvali?

Šterbal: Nič ni preveč, Talum ima vse urejeno, od delovnega mesta do gradnje novih objektov. Smo vzorčno podjetje, prvi med prvimi. Zato je direktor Inšpekcije nadzora varnosti in zdravja pri delu, mag. Boris Ružič, priporočil in organiziral ogled Talum-a tujim inšpekcijskim službam. Inšpekcija zato praktično pravega nadzora ne izvaja. Niti ene odločbe niso izdali za Talum, razen manjših poškodb pri delu, kar je stvar posameznega primera, ne pa sistema.

Tvoj naslednik se že nekaj časa uvaja. Kako pa gre brez tebe?

Šterbal: Brez mene že zdaj gre normalno naprej. Gospod Iztok Trafela se je odlično vključil in nadaljuje izboljšave, ki jim ni konca. Pripravljen sem pomagati tudi kas-

V LETU 1999 SMO PRIČELI Z AKTIVNOSTJO NA VIŠJEM NIVOJU. UVAJALI SMO CELOVIT SISTEM VODENJA VARNOSTI IN ZDRAVJA PRI DELU IN GA V LETU 2001 POTRDLI S PODELITVIJO CERTIFIKATA OHSAS 18001 KOT DRUGO PODJETJE V SLOVENIJI. S SPREJETJEM PA DELO ŠE NI BILO ZAKLJUČENO, SAJ STANDARD ZAHTEVA NENEHNE IZBOLJŠAVE.

neje, ker bom v tem poslu nadaljeval svoje delo. Namreč, imam pooblastila od Ministrstva za pravosodje, kot stalni sodni izvedenec, za področje varstva pri delu.

Od Talum-a se je težko posloviti. Od ljudi pa še težje.

Šterbal: Na Talum sem krepko navezan, tega ne bom zlahka pozabil. Spremljal bom, kaj se dogaja, in vedno z veseljem prihajal nazaj. Rad bi se zahvalil direktorju za posluš našemu delu, članom Uprave, vodjem DE in služb in zadolženim osebam za varstvo pri delu. Hvala vsem delavcem, ki so tudi v anketi pokazali, da sprejemajo varnostne ukrepe in jim sporočam, naj jih upoštevajo še vnaprej, predvsem zaradi sebe. Posebej se zahvaljujem svojim ožjim sodelavcem Iztoku, Ediju, Marjeti in Villiju, ki je z mano v Službi za varstvo pri delu od 1979. leta neprekinjeno. Večkrat so mi rekli: »Lahko je tebi, ker imaš Viliija.« In res je to!

Hvala tudi tebi... pa brez velikih načrtov naprej.

Šterbal: V Talum-u sem dosegel vse, kar sem si želel; od vodovodnega inštalaterja do univerzitetne izobrazbe, vse ob delu in v rednem roku, od vodenja skupin, oddelkov, službe in nazadnje do svetovalca predsednika Uprave. Moje ambicije so izpolnjene. Zdaj pa bom malo več s svojim vnukom, več bom kolesaril, občasno pa bom prijel tudi za ribiško palico.

Ivo Ercegovič

ZMANJŠEVANJE IN OBVLADOVANJE HRUPA

V okviru prizadevanj za varno in zdravo delovno okolje v Evropi, vsako leto Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu organizira kampanijo na izbrano tematiko iz področja varnosti in zdravja pri delu. Letošnja kampanija, ki poteka pod sloganom "Prenehajte s tem hrupom!", bo dosegla vrhunec v mesecu oktobru, ko bo potekal Evropski teden varnosti in zdravja pri delu, ki je najpomembnejši in največji dogodek na področju varnosti in zdravja pri delu v Evropi. Daje namreč edinstveno možnost, da pozornost usmerimo na pomen varnosti in zdravja pri delu, s poudarkom na hrupu.

Hrup in delo

Odprava in zmanjšanje prekomernega hrupa pri delu ni zgolj zakonska dolžnost delodajalcev, temveč je tudi v poslovnem interesu organizacije. Bolj varno in zdravo je delovno okolje, manjša je verjetnost dragih izostankov iz dela, nezgod in premajhne učinkovitosti. Ne glede na vrsto delovnega mesta, poskušamo z ocenitvijo tveganj, s sprejetjem ukrepov za preprečevanje ali obvladovanje tveganj in z rednim spremljanjem ter preverjanjem učinkovitosti izvedenih ukrepov, preprečiti neželjene učinke hrupa.

Ocenjevanje tveganj

Stopnja in vrsta ocenjevanja tveganj je odvisna od področja in vrste nevarnosti na delovnem mestu, pri čemer je treba upoštevati vsa tveganja, ki nastajajo zaradi hrupa, kot so izpostavljenost močnemu hrupu in možnosti tveganja za okvaro sluha zaradi hrupa, prisotnost nevarne snovi, ki lahko povečajo tveganje za poškodbo sluha, otežena komunikacija in s tem povečano tveganje za nezgode pri delu ter hrup in z njim povezan povečan stres na delovnem mestu.

Ukrepi za preprečevanje in obvladovanje tveganj

Ukrepi za zagotovitev varnosti in zdravja zaposlenih, zaradi izpostavljenosti hrupu, zajemajo odpravo virov hrupa, obvladovanje hrupa pri viru, kolektivne kontrolne ukrepe in v kolikor predhodni ukrepi niso izvedljivi, uporabo osebne varovalne opreme.

Odprava vira hrupa je najbolj učinkovit način preprečevanja tveganj in ga je potrebno upoštevati pri načrtovanju nove delovne opreme in delovnih mest. Kljub temu, da se srečujemo z vedno bolj izpopolnjeno delovno opremo, je potrebno hrup velikokrat zmanjšati pri viru samem.

Zmanjšanje hrupa pri viru je glavna usmeritev programov za obvladovanje hrupa. To lahko dosežemo z vrsto tehnično-kontrolnih ukrepov, in sicer z:

- izolacijo na lokaciji vira, protihrupnimi pregradami ali dušenjem vibracij,
- zmanjšanjem ravni hrupa pri viru z uporabo protihrupnih ograj in pregrad, glušnikov ali dušilcev zvoka na izpušnih ceveh ali z zmanjšanjem hitrosti rezanja, ventilatorjev ali udarcev,
- zamenjavo ali prilagoditvijo strojev – vključno s pogonskimi jermeni namesto hrupnejših gonil ali z električnimi orodji namesto pnevmatskih orodij,
- uporabo tišjih materialov, kot so gumi-jaste podloge na zabojih, tekočih trakovih in vibratorjih,
- izvajanjem preventivnega vzdrževanja – z obrabo delov se ravni hrupa lahko spreminijo.

Kolektivne kontrolne ukrepe izvedemo takrat, kadar se hrup ne more ustrezno obvladovati pri viru. V tem primeru je potrebno izvesti nadaljnje ukrepe za zmanjšanje izpostavljenosti zaposlenih hrupu, ki lahko vključujejo spremembo delovnega mesta (zvočna absorpcija v prostoru, npr. strop, ki absorbira zvok), organizacije dela in delovne opreme. Način namestitve delovne opreme in njena lokacija lahko znatno spremenita izpostavljenost zaposlenih hrupu.

Osebno varovalno opremo, kot so čepi za ušesa in naušniki, je treba uporabljati le v nujnih primerih, potem ko so že bile izčrpane vse možnosti za odpravo ali zmanjšanje hrupa pri viru. Pri uporabi osebne varovalne opreme je potrebno zagotoviti, da je izbrana osebna varovalna oprema primerna za vrsto in trajanje hrupa, prav tako mora biti skladna z ostalo varovalno opremo. Osebno varovalno opremo je treba pravilno shranjevati in vzdrževati, zaposleni pa morajo biti seznanjeni o tem, zakaj je osebna varovalna oprema potrebna, kako se jo uporablja, shranjuje in vzdržuje.

Pravilno informiranje in usposabljanje zaposlenih pripomore k lažjemu razumevanju in obvladovanju tveganj, povezanih s hrupom, kar v povezavi z ocenitvijo tveganj, s sprejetjem in izvajanjem ukrepov za preprečevanje in obvladovanje tveganj ter vključenim zdravstvenim nadzorom pripomore k temu, da so delovna mesta bolj zdrava, bolj varna in bolj produktivna.

Iztok TRAFELA

Sanacija hrupa v DE Izparilniki

Zakon o varnosti in zdravju pri delu določa pravice in dolžnosti delodajalcev in delavcev v zvezi z varnim in zdravim delom ter ukrepe za zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu. Določbe tega zakona se uporabljajo v vseh dejavnostih za vse osebe, ki so po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovane za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, kakor tudi za vse druge osebe, ki so navzoče v delovnem procesu (Uradni list RS 56/1999 z dne 13. 7. 1999).

Podzakonski predpis "Pravilnik o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu", določa obveznosti delodajalcev v zvezi z varovanjem zdravja delavcev, ki so pri delu izpostavljeni hrupu, ter ukrepe za zmanjšanje oziroma odpravo škodljivega ali motečega vpliva hrupa, ki so mu izpostavljeni delavci pri delu.

Pri tem pravilnik v svojem 3. členu navaja: "Delodajalec mora pri načrtovanju, gradnji, nabavi, postavitvi in vsaki spremembi objektov oziroma delovne opreme opredeliti nevarnost hrupa in sprejeti ukrepe za znižanje tveganja na najnižjo možno raven. Pri tem upošteva tehnični napredek in razpoložljive ukrepe za obvladovanje hrupa, zlasti pri viru."

Četrty člen tega pravilnika nadalje določa: "Delodajalec mora zagotoviti, da pristojna oseba oceni hrup, ga izmeri, kadar je potrebno, da ugotovi, če so delavci izpostavljeni škodljivemu hrupu. Za delavce, ki so izpostavljeni škodljivemu hrupu, mora zagotoviti varnostne ukrepe.

Delodajalec mora pri določanju varnostnih ukrepov iz prejšnjega odstavka

dati prednost kolektivnim varnostnim ukrepom pred posameznimi. To načelo uresničuje tako, da:

- izbere ustrezne proizvodne postopke in delovno opremo,
 - zmanjša raven hrupa, zlasti pri virih,
 - omeji prosto širjenje hrupa in zmanjša odmevnost delovnih prostorov,
 - odredi uporabo primerne in ustrezne varovalne opreme za varovanje sluha.
- Ocene in meritve iz prvega odstavka je potrebno opraviti pri obstoječem stanju, pri novih ali rekonstruiranih delovnih objektih oziroma delovni opremi ter ob vseh spremembah, ki vplivajo na povečanje tveganja zaradi izpostavljenosti delavcev hrupu."

Izdelani in potrjeni dokumenti, "Seznam vidikov tveganja varnosti in zdravja ter njihova ocenitev", "Ocenitev verjetnosti poškodbe in zdravstvene okvare" in "Ukrepi za zmanjšanje tveganja", so bili osnova za "Program za varnost in zdravje pri delu št. 5/2002", kjer smo prepoznali in zagotovili sredstva za izvedbo projekta sanacije hrupa v DE Izparilniki.

Za izvedbo in določitev pristopa k znižanju nivoja hrupa v proizvodni hali DE Izparilniki, ki izvira iz več virov hrupa, je bila izvedena meritev odmevnih časov v proizvodni hali, frekvenčna porazdelitev hrupa ob maksimalni proizvodni obremenitvi (vse naprave so bile v pogonu) in akustični preračun. Meritve, akustični preračun, izbiro absorberjev hrupa in montažo teh elementov je izvedla firma dB Inženiring iz Idrije.

Za halo te velikosti (volumna) in oblike so bile izmerjene vrednosti odmevnih časov v mejah pričakovane. Izmerjena ekvivalentna raven hrupa pred

Obojestransko absorpcijska stena ob liniji Expandal

sanacija je v hali znašala $L_{Aeq} = 82,2$ do $86,1$ dBA. V akustičnem preračunu je poleg stenskih in stropnih absorberjev hrupa, upoštevano tudi podaljšanje pregradne stene za 10 m ter njeno absorpcijsko dvostransko površino, ki služi kot zaslon pred direktnim širjenjem hrupa z linije Expandal v jugo-vzhodni del proizvodne hale, kjer so nameščene škarje za razrez izparilnih plošč.

Izvedba akustične sanacije hale obsega:

- podaljšanje pregradne, obojestransko absorpcijske stene za 10 m,
- montaža 1440 ploščatih stropnih Audio-tec absorberjev hrupa, debeline 55 mm,
- montaža 200 ploščatih stenskih Audiotec absorberjev hrupa na stenah, debeline 50 mm.

Absorberji so iz poltrde, melamin-ske penjene smole, bele barve in so požarno odporni.

mesto meritve	pred sanacijo L_{Aeq} (dB)	po sanaciji L_{Aeq} (dB)
ob komandnem pultu HPO4	85,7	79,2
linija Expandal pred valjarno	83,1	76,6
ob štanci UHS-170 RAVNE	86,1	82,5
mesto posluževanja, dolge škarje ZAHOD	85,1	80,8
mesto posluževanja, kratke škarje VZHOD	82,2	77,6

S tem je po izračunu predvideno znižanje, po izvedeni sanaciji, na raven hrupa v hali $L_{Aeq} = 77 - 82$ dBA.

Nivo hrupa po sanaciji (L_{Aeq} - v tabeli) kaže padec na vseh merilnih mestih pod mejo 85 dB, opredeljeno v pravilniku o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu pri delu, ko mora delodajalec izvajati posebne ukrepe.

Po predvidenem podaljšanju pregradne, obojestransko absorpcijske stene

ob liniji Expandal, ki zaradi planirane posodobitve same linije (da ne bi ovirala montaže nove opreme) še ni bila izvedena, ocenjujemo nadaljnjo zmanjšanje obremenitev hrupa tudi na škarjah za razrez izparilnih plošč pod nivo 80 dB tako, da na večini delovnih mest nivo hrupa ne bo presegel 80 dB, kar je tudi priporočilo EU.

Izmerjena vrednost hrupa na merilnem mestu "ob štanci UHS-170 Ravne", zaradi izvora hrupa (konični hrup-peak, jakosti preko 106 dB, zelo kratek čas trajanja) ob vsakem udarcu-izseku izsekovalnega orodja, doprinese k nivoju hrupa $L_{Aeq} = 82,5$ dB.

Izvora hrupa zaradi tehnologije dela ni mogoče izolirati tako, da je na operaciji "Izsekovanje izparilnih plošč" potrebna nadaljnja zaščita sluha delavcev z ušesnimi čepi.

Vodstvo in delavci DE Izparilniki smo zadovoljni z izvedeno sanacijo hrupa. Opazanja so bila najbolj občutna in izrazita ob poteku same montaže stropnih absorberjev, ko smo dan za dnem, ob napredovanju montaže zvočnih absorberjev, opažali izboljšavo "zvočne slike", ali bolje rečeno "hrupne slike" v proizvodni hali. Nenadoma se med pogovorom s sodelavcem ni bilo več treba "dreti" na uho, da bi mu povedal vic, ki si ga slišal na poti v službo.

Janez Marinič, dipl. inž. met.

Hrup

Je vsak nezaželen ali neprijeten zvok, ki vpliva na počutje in zdravje ljudi. Hrup ni enolično definiran, ker vsebuje poleg definiranih fizikalnih veličin tudi subjektivno doživljanje. Vsebuje odnos posameznika do določenega zvoka. Isti zvok je zato za nekoga prijeten, za drugega pa neprijeten - torej hrup. Znano je, da hrup laže prenaša tisti, ki ga povzroča, kot tisti, ki na njegov nastanek nima vpliva. Človeško uho najbolj zazna tone v področju frekvenc od 500 do 5000 Hz.

Kako lahko hrup škodljivo vpliva na delavca?

Hrup lahko škodljivo vpliva na tri načine:

- okvari slušni organ,
- škodljivo deluje na organizem preko nevrovegetativnega sistema kot stresor,
- ovira ali onemogoči opravljanje dela, sporazumevanje ali signalizacijo z zvočnimi signali.

Škodljivi učinki hrupa so odvisni od:

- ravni in frekvence zvoka,
- časa izpostavljenosti,
- oblike zvoka (kontinuirni in diskontinuirni - impulzni zvok),
- asociativne vsebine zvoka (prijetna/neprijetna),
- individualne občutljivosti (10 % ljudi je čezmerno občutljivih).

Hrup vpliva tudi na učinkovitost pri delu, lahko jo znižuje ali zvišuje. Odvisno od karakteristik hrupa in vrste opravil je lahko ta učinek tudi povsem nevtralen. Stalen, kontinuiran hrup z malim številom signalov načeloma ne vpliva na učinkovitost pri preprostih nalogah. Nestacionaren, prekinjajoč in neperiodičen hrup (glasba, govor, pok) pa moti pozornost pri delu in vpliva na delovno učinkovitost, predvsem zaradi preusmerjanja pozornosti.

Okvara sluha

Če je oseba daljši čas izpostavljena visoki ravni hrupa (nad 75 dBA), prihaja do pomika praga slišnosti. V prvi fazi pride najprej do začasnega premika praga slišnosti, nato pa tudi do trajnega premika tega praga. Pri začasnem premiku praga slišnosti govorimo o slušni utrujenosti, pri trajnem premiku praga slišnosti pa kar o kronični okvari sluha - naglušnosti, ki je trajna. Edino »zdravilo« v tem primeru je slušni aparat. Ker se slušna utrujenost popravi, če smo 12 ur izven hrupnega okolja, je pomembno, da se v primeru, če smo tudi izven delovnega časa izpostavljeni hrupu, ustrezno zaščitimo pred hrupom. Prisotnost impulznega hrupa pa čas povrnitve sluha dodatno podaljša. Nadalje, že enkratna izpostavljenost impulznemu hrupu visoke ravni lahko povzroči trajno okvaro sluha.

Prizadetost sluha zaradi hrupa je počasna. Najprej pride do izgube slušne

občutljivosti v področju frekvenc okrog 4000 Hz. Ker je s tem prizadeto območje nad govornim področjem (med 1000 do 3000 Hz), delavec ne opazi okvare, ker v pogovoru nima nikakršnih subjektivnih težav. Kasneje se ta začetna okvara pogloblja in širi, zajemajoč večje področje frekvenc ob vse večjem izpadu slušne občutljivosti. Šele tedaj človek občuti, da je naglušen, da ne more spremljati govora. Tedaj je pa nastala okvara sluha dokončna.

Naglušnost je lahko tudi posledica bolezni, staranja (sluh upada z leti zlasti pri moških) in hrupa iz komunalnega okolja (promet, koncerti).

Hrup kot stresor

Pri nižjih ravneh hrupa (40 - 65 dBA) lahko pride do psihičnih motenj (razdražljivost, utrujenost, glavobol). Hrup nad 60 dBA deluje kot stresor, zlasti na ožilje, ker povzroča porast frekvence srca, dvig krvnega tlaka, holesterola in krvnega sladkorja. Organizem je v prisotnosti hrupa v stanju stalne borbene pripravljenosti, kar ga izčrpa. Poleg tega so pri delovanju nenadnega, impulznega hrupa značilne še reakcije, kot so prestrašenost, zapiranje oči, trzanje glave, kar lahko ima v določenih primerih za posledico tudi poškodbo na delovnem mestu.

Kako oceniti raven hrupa brez meritev?

Če na delovnem mestu ni mogoče komunicirati z normalnim govorom na oddaljenosti enega metra, je to prvi znak, da gre za potencialno nevaren hrup.

Kaj ocenjujemo pri preiskavi sluha med preventivnim zdravstvenim pregledom delavca?

Pri preventivnih zdravstvenih pregledih delavcev, odvisno od narave dela, ocenjujemo:

- ali je delavec zmožen za prvo zaposlitev v kritičnem ropotu (nad 85 dBA),
- ali je delavec zmožen za nadaljevanje dela v kritičnem ropotu,
- ali je delavec zmožen za dela, kjer se zahteva normalen sluh.

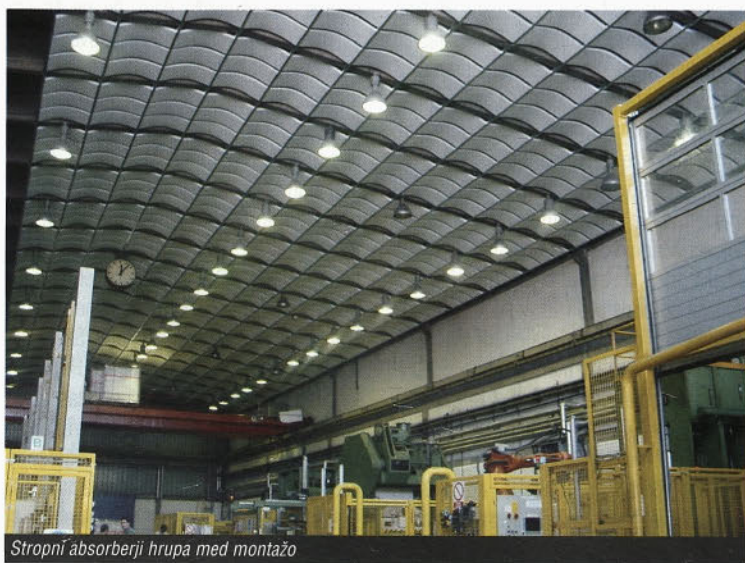
Kako se varujemo pred škodljivim hrupom?

Ušesni čepi so zanesljivo sredstvo za preprečevanje okvar sluha, če se jih pravilno in dosledno uporablja. Delodajalec je dolžan zagotoviti ustrezno zaščito pred hrupom, vendar je vsak posameznik odgovoren za svoj sluh in svoje zdravje. Poklicna naglušnost je le znak, da delavci niso upoštevali predpisov oziroma niso uporabljali osebne varovalne opreme.

Ker je verjetnost za okvaro sluha večja v času, ko prebolevamo prehlad ali vnetje ušesa, je zelo pomembno, da se v takih primerih še posebno primerno zaščitimo pred hrupom.

V POMISLEK: ZVOK JE ENO OD NAJPOMEMBEJŠIH KOMUNIKACIJSKIH SREDSTEV, NJEGOV POMEN PA NAJBOLJ ZNAJO OBČUTITI IN CENITI GLUHI IN NAGLUŠNI.

Andrea Margan Čačič, zdravnica

Stropni absorberji hrupa med montažo

Zgodba o vinogradniku in vinu

Anton Gustav Matoš je zapisal, da so tam, kjer uspeva vinska trta, doma dobri in veseli ljudje. Vem, da je v Talumu veliko vinogradnikov, ki so pravi specialisti v tem poslu in bi s svojimi zgodbami o trti in vinu po večini dokazali, da je pisatelj imel prav. Za tokratno jesensko reportažo smo povabili gospoda Milana Žumbarja, ki ima svoj vinogradniški raj na »muškatnem bregu«, na »haloškem« Pohorju. Če boste ta breg iskali po zemljevidu, ga ne boste našli. Tudi midva z Darkom bi brez Milanove pomoči, kar dolgo tavela okrog. Do Cirkulan bi že šlo, od tam naprej pa vodi pot v smeri Pristave, potem pa se nadaljuje po dolini ob potočku Belana do znaka Pohorje, ki je napisan na lepo oblikovani lesenih tabli. Pri tej smo zavili levo in nadaljevali pot po ozki cesti navzgor, ki se je kar naenkrat končala in izgnila pod samim vrhom. Prišli smo do Milanove rojstne hiše, kjer sta nas dočakala njegova starša. Ta zapis je nastal v živo, v lepem sončnem popoldnevu, ob trtah, vinu, dobri košti in prijaznih ljudeh.

Po kratkem predstavljanju smo takoj odhiteli proti vinogradu, ki se nahaja v strmem bregu nad hišo, zato kaj kmalu dobiš občutek, da ga drži in ohranja le trta. Družina Žumbar ima vsega skupaj okrog 4.000 trsov, od tega je tisoč Milanovih. Terasasta vzgoja nam olajša pot in omogoča, da se ustavimo, pogovarjamo, fotografiramo in poizkusimo grozdje. Tisti, ki nimate opravka z vinogradom, boste težko razumeli čustva ob prihodu med trse, posebej v času, ko so obloženi z grozdom. Ta rastlina je povsem drugačna od vseh drugih in bi nas poglobljanje v njene biblijske razsežnosti zapeljalo stran od naše teme. Treba je povedati, da za vinogradnika predstavlja svetišče, pa ne tisto, ki človeka naredi majhnega, ubogljivega, ampak pomeni prostor, v katerem je on sam vladar, sicer neobglen, ki se lahko skupaj s trto zjoče že ob prvi toči. Podobno lahko čutimo vsi v vsakdanjem življenju, ko pridemo v službo k svojemu stroju, elektrolizi, svoji peči, usmerniku, računalniku ali pisarniški mizi oz. k stvarem, ki so nam pri srcu. Vsem, kot vinogradnik trti, lahko rečemo: »Dobro jutro.« In vedno nam odgovorijo: Vsakdo ima neke svoje svetišče! Zato me niso presenetile prve Milanove besede: »To je moj raj.«

V njem se dobro znajde in nam ves nasmejan, na kratko, razloži svojo »vinsko cesto«.

TALUM in Milan Žumbar: »V tovarno sem prišel leta 1981. Po končanem pripravništvu sem bil tri leta tehnolog v elektrolizi, potem pa tehnolog v anodni masi. V času prvega projekta modernizacije sem bil premeščen v investicijski sektor. Po končanem projektu pa sem kmalu prevzel vodenje obrata proizvodnje anodne mase. Leta 1992 sem postal vodja OE Elektroenergetika in do danes, že polnih trinajst let, vodim ta obrat. Znanja in izkušnje, ki sem jih pridobil na prejšnjih delovnih mestih (elektrolize, anode, razvoj), mi pomagajo tudi pri sedanjem delu. Našo tovarno tako vidim kot celoto. Vsak oddelek je za sebe zelo pomemben del, brez katerega sistem ne bi mogel delovati tako dobro. V elektroenergetiki skrbimo za napajanje z električno energijo za celotno tovarno. Smo verjetno edina enota, kjer v veliki meri sami poslužujemo, servisiramo, vzdržujemo in odpravljamo napake. V veliki meri koristimo tudi usluge elektrovzdrževanja. Od leta 1996 se v naši delovni enoti izvajajo številne nove investicije in rekonstrukcije ter posodobitve. Zraven tekočega dela, vsi zaposleni aktivno sodelujemo pri izvedbi teh projektov. Velikokrat je težko zadostiti vsem obveznostim, tudi lastnih idej včasih preprosto ni mogoče uresničevati, zaradi pomanjkanja časa. Današnja STIKALNICA ni več takšna, kot je bila nekoč. Zraven stare tehnologije, ki zahteva veliko skrbi in dela, upravljamo tudi z najmodernejšo opremo in tehnologijo. Le z veliko dela in truda vsakega posameznika, od izvedbe projekta do usposabljanja, obvladovanja novih in starih tehnologij, bomo kos nalogam, za katere smo zadolženi. Zadnji veliki projekt je bila izgradnja usmerniške skupine 10 in izgradnja nadzornega sistema. Pomen in vsebina delovnega procesa je danes bistveno drugačna, zahtevnejša. Včasih se morda počutimo nekoliko zapostavljeni, saj veliko ljudi žal ne pozna našega dela. Želimo si čim tesnejše sodelovanje z vsemi obrati, predvsem v smislu odpravljanja tekočih problemov in razvijanja tehnologije. Po drugi strani pa si želimo, da bi nas pogrešali čim manj, s tem mislim, da bi bilo čim manj motenj v dobavi električne energije v tovarni, kar pa je moja in naša osnovna naloga.«

»Ko si mlad, se ukvarjaš s športi, z družbo, študiraš in delaš to, kar te veseli. Po poroki pride družina, to je najbolj naporno obdobje, ker obenem gradiš dom in kariero. Res pa je, da imaš takrat največ energije, vendar nove obveznosti prinesejo s seboj tudi nova zanimanja. Ker izhajam iz vinogradniške družine, je normalno, da to nadaljujem in zato sem nasadil svoj vinograd.« Glede družinske tradicije je oče razlagal o težkih časih, ki so nekoč krojili usodo ljudem v teh krajih. Reguljenje, kopanje in prekopavanje, ročno z motiko, je bila za dunajskega lastnika Franza Kaisera Furschtaje nuja za preživetje. Takrat so bili v teh krajih le štirje slovenski kmetje, vsi ostali pa viničarji. Šele pozneje so kmetje odkupili to zemljo in so Žumbarje-

okolici Maribora. Po starih zapisih naj bi gospoda z dunajskega dvora občudovala muškata iz teh krajev. Zato ni čudno, da so Žumbarjevi zgodovinske podatke in geodetsko karto šele pred kratkim pridobili iz muzeja na Dunaju. Na tej karti, ki izhaja še iz časov Marije Terezije, jasno piše »Miškotni breg«. Žal tega imena danes, razen pri njih, ne najdete niti na slovenskih topografskih kartah. Milan pa kopijo karte zelo domiselno uporablja za etiketo na svojih buteljkah. Poskusili smo opojno aromo »rumenega muškata z muškatega brega«, najboljšo, kar premore ta vzorni vinogradnik. Na etiketi je dodan še slogan »samo za prijatelje«.

Prosim, če nam s svojimi besedami razložiš, kaj tebi pomeni vinograd?

vi v najboljših časih gojili okrog 6.500 trsov. »Ni nam bilo lahko, stari oče je po prvi svetovni vojni preživel tri leta Sibirije in se je vrnil kot invalid. Sedem let smo regulili in sproti sadili trto. Danes je vse obnovljeno, od vinograda do opreme. Z veseljem moram poudariti, da samo Milan nadaljuje tradicijo naše hiše z Rumenim muškatom,« je še poudaril oče.

Pri sproščenem pogovoru smo izvedeli, da je rumeni muškata, po izjavah nekaterih ampelografov, najstarejša sorta vinske trte, ki izvira iz Perzije. Rumeni muškata so pridelovali že v starem Egiptu, kasneje so ga občudovali tudi Rimljani. Kvaliteta je v veliki meri odvisna od primarnih pogojev, kot so lega, sestava zemlje, kvaliteta zemlje. To potrjuje tudi podatek, da se v Sloveniji pridelava le dober procent rumenega muškata od skupne proizvodnje. Nekaj takšnih primernih leg je še v Halozah, Slovenskih goricah in v

»Največ mi pomeni to, da lahko grem po službi v vinograd. Tam resnično uživam. Danes težjega dela, razen škropljenja, ni. Najlepše delo, če ne štejem sajenje, ki je enkratno in povezano s posebnimi občutki, je rezanje. Morda zaradi tega, ker se rezanje začne na koncu zime, ko se spomlad že prebujajo. Vinograd je pomemben del mojega življenja in tudi moj odnos do njega je podoben, kot ga imam do družine ali delovnega mesta. Ko moram, ali si zaželim iti tja, me nič ne ustavi in mi ni težko. Opazujem razvoj prvih poganjkov, cvetenje, nastanek grozdja in se na koncu veselim sadov. Skozi vse leto se v vinogradu nekaj dogaja. Potrebno je postoriti to in ono. Najlepši čas pa je seveda čas trgatve. Vinograd mora biti čist, trava pokošena. Najlepša je trgatve v soncu. Če imaš zdravo grozdje, je najboljši pokazatelj, ali si celo leto dobro delal in ti je bila narava naklonjena. Pozno jeseni pa

»VERJAMEM PA, DA VINO PRINAŠA MIR IN HARMONIJO, SPROŠČA IN POMIRJA NAPETOSTI V ŽIVLJENJU IN DRAMI ČLOVEŠKO OBČUTLJIVOST. RES JE, DA POPIVANJE SVET ZAMEGLI, A VENDAR LE ČE SE SPREVRŽE V »PIJANČEVANJE« .

Z VINOM ZARES LAHKO PRIDEŠ DO RESNICE, SAJ ŽE KULTURA PITJA POVE VELIKO O POSAMEZNIKU. OPAŽAM, DA SE JE KULTURA PITJA ZELO POPRAVILA, TUDI V HALOZAH. NIČ VEČ NE DRŽI TISTI STARI IZREK; VINO, PIJANOST, REVŠČINA.«

delave grozdja, vrelna aroma (odvisna od postopka in načina vrenja) in ležalna aroma, ki se oblikujejo med zorenjem vina ob poteku najrazličnejših biokemičnih procesov. Kletarjenja sem se naučil od očeta in ga izpopolnil na kletarskih tečajih, kjer sem pridobil status kletarja. Grozdje najprej pečljamo, kar pomeni, da je treba ločiti jagode od pecljev. Jagode zmeljemo in potem sledi morda najbolj pomembna procedura za rumeni muškat – maceracija ali pacanje (4 ure), zaradi izločanja sekundarne arome. Za dobro vino je potreben čas. Tudi moj dedek je delal tako. Takrat so pacali tri dni in ljudje so govorili, da je celi breg dišal po muškatu. Postopek ločevanja jagod od grozdja je potekal ročno. Površino nato posipam z žveplom v prahu, da preprečim oksidacijo mošta. Šele nato se začne stiskanje. Zaželjeno je, da je postopek »od preše do soda« čimkrajši. Po 24 –48 urah se opravi prvi pretok – razsluzevanje, da čimprej ločimo iz mošta čimveč nečistoč (škropivo, žuželke, blato).

dovoljenja za polnitev z oceno. Najboljši letnik sem pridelal leta 2003. Po trditvah strokovnjakov je bil to letnik stoletja za rumene muškate. Lani je bil ravno tako odličen, vendar je bila aroma bolj prikrita, zaradi botritisa. Vino je treba stalno preizkušati, še bolj pa je pomembno, da tudi drugi testirajo tvoje vino, ker se sam pogosto navadiš na okus in ne opaziš napake. Pravijo, da je tisti, ki te opozori na napake, pravi prijatelj. Rumeni muškat je mlado vino, kar pomeni, da s staranjem izgublja na kvaliteti.

Zraven rumenega muškata pridelujem tudi manjšo količino laškega rizlinga. Letošnji letnik je še vedno v vinogradu in poskusil bom pridelati eno od predikatnih vin (pozna trgatev, jagodni izbor).«

Kaj pa pijte vina. Ali si prišel do resnice, ki jo popivanje odkriva?

»Pijem malo in dobro. Vedno imam trezno glavo. To pa zaradi spoštovanja do vina, kar je značilno za večino vinogradnikov, pri meni pa je to tudi pogojeno s

NA TEJ KARTI, KI IZHAJA ŠE IZ ČASOV MARIJE TEREZIJE JASNO PIŠE, »MIŠKOTNI BREG«. ŽAL TEGA IMENA DANES, RAZEN PRI NJIH, NE NAJDETE NITI NA SLOVENSKIH TOPOLOŠKIH KARTAH. MILAN PA KOPIJO KARTE ZELO DOMISELNO UPORABLJA ZA ETIKETO NA SVOJIH BUTELJKAH IZ KATERIH SMO PREIZKUŠALI OPOJNO AROMO »RUMENEGA MUŠKATA Z MUŠKATNEGA BREGA.« NAJBOLJŠO KAR PREMORE TA VZORNI VINOGRADNIK. NA ETIKETI JE DODAN ŠE SLOGAN – »SAMO ZA PRIJATELJE.«

vse ponovno zaspi ali umre. Lahko rečem, da je vinograd zame sveti prostor, s katerim čustveno sodelujem. Če to primerjam z delom v Talum-u, je velika podobnost, oboje imam rad in upam, da mi bo zdravje služilo in bom oboje še dolgo opravljal.«

Slišali smo zgodbo o Miškotnem bregu. Vemo tudi, da sama sorta ni dovolj za dobro vino. Kaj se še skrivnostnega dogaja v tvoji kleti na poti do vrhunske kvalitete?

»Vino rumeni muškat poznamo vsi kot aromatično sorto. Aromatiko sorta skriva v jagodni kožici. To je primarna aroma, ki je predvsem odvisna od lege (jugo-vzhodna, južna), rodovitne humusne zemlje, čim večje temperaturne razlike (noč, dan), zdravega grozdja in primerne tehnološke zrelosti (brez botritisa). Od spretnosti in znanja vinogradnika in kletarja pa je po opravljeni trgatvi odvisno, da »izvabi« še sekundarno aroma (način pre-

Alkoholno vretje vzpodbudimo s selekcioniranimi kvasovkami, da je proces vrenja miren in dolg, tako da se v vinu lahko tvorijo vse snovi, ki mu dajo polnost in harmonijo. Vino zori v lesenih sodih na »kletni« temperaturi, ki mora biti dovolj nizka in predvsem stabilna. Mlado vino je kot dojenček, zahteva polno in nenehno skrb ter nego. Na njega preži toliko nevarnosti in bolezni, zato le z pravočasnimi in pravimi ukrepi zraste v »odraslo osebo«, ki se odlikuje z vsemi odlikami, ki mu pristajajo.

Meseca maja, ko doseže svojo optimalno zrelostno stopnjo, vino napolnimo v buteljke in opremimo z nalepko. Da dosežemo naslov »vrhunsko vino«, pooblaščenca institucija opravi prvo kontrolo že v vinogradu (kvaliteta grozdja, sladkor na stopnja - min. 83 * O), nato kontrolo mošta v kleti in maja odvzem vzorcev pred polnitvijo, izvedbo analize in izdajo

službo. Nikdar ne vem, kdaj bo zazvonil telefon in je treba kaj svetovati ali iti v tovarno. Minute so pomembne. Verjamem pa, da vino prinaša mir in harmonijo, sprošča in pomirja napetosti v življenju in drami človeško občutljivost. Res je, da popivanje svet zamegli, a vendar le, če se sprevrže v »pijančevanje«. Z vinom zares lahko prideš do resnice, saj že kultura pitja pove veliko o posamezniku. Opažam, da se je kultura pitja zelo popravila, tudi v Halozah. Nič več ne drži tisti stari izrek – vino, pijanost, revščina.«

Tako smo predstavili še enega našega sodelavca. Glede prostega časa, kolikor mu ga še sploh ostane ob službi, družini, stanovanjski hiši, vinogradu in kleti, se rad poda z družino na smučanje, na krajše kolesarjenje ali na sprehod. Izvedel sem tudi, da je v svoji Pristavi predsednik vaškega odbora in član Turističnega društva Cirkulane. Na koncu

lahko sklenem, da Žumberjevi, s svojo bogato in težavno zgodovino, ne samo, da potrjujejo omenjeno Matoševo misel, ampak tudi dokazujejo, da velja tudi v obratni smeri; vinska trta uspeva le pri dobrih in veselih ljudeh. Enako nam poje tudi Prešeren v svoji nesmrtni Zdravljici.

*Nazadnje še, prijat' lji,
kozarce zase vzdignimo,
ki smo za to se zbrat' li,
ker dobro v srcu mislimo.*

*Dokaj dni
naj živi*

Bog, kar nas dobrih je ljudi!«

Ivo Ercegović

V juniju smo predstavili naše prenovljene počitniške kapacitete v Nerezinah in Červarju. Prenova je zelo opazna, saj nas je letos poklicalo veliko ljudi izven Taluma, ki so se zanimali za najem počitniških kapacitet. Nas pa je zanimalo, kakšni so vtisi, mnenja, predlogi naših sodelavcev, ki so letošnje poletje letovali v omenjenih krajih. Naključno smo izbrali sodelavke in sodelavce iz različnih DE in služb ter hčerinskih podjetij, ki so povedali sledeče:

Ivanka Zemljarič, DE Energetika: V avgustu smo letovali v Nerezinah. Hišica je lepo in funkcionalno obnovljena. Najbolj nam je bila všeč terasa, saj je to najbolj uporabljan prostor med dopustom. Nekaj drobnih pomanjkljivosti so odpravili že dopustniki pred nami, mene pa so razočarali le popolnoma topi noži. Pohvalno je, da je Talum končno poskrbel za obnovo, saj je bilo dopustovanje res prijetno in udobno.

Feliks Kodrič, Nabava: Najprej se vam zahvaljujem, da ste me izbrali za mnenje o letošnjem letovanju na morju. Z družino sem letoval v Nerezinah. Tam sem bil prvič in povem vam lahko, da ne vem, kakšno je bilo stanje v počitniških kapacitetah pred njihovo obnovo. Za sedanje stanje lahko rečem samo, da je res super »porihtano«, seveda ne morem povedati za vsa stanovanja, ker sem letoval samo v enem. Z družino nismo pogrešali nič takšnega, kar bi potrebovali za sedem dnevno letovanje. Za to stanovanje, v katerem sem letoval, lahko rečem »kapo dol« ter samo tako naprej.

Zlatka Verbančič, Revital: V mesecu juliju smo z družino letovali v počitniških kapacitetah v Červarju. Bili smo presenečeni nad urejenostjo in funkcionalnostjo stanovanja, v katerem smo letovali. Vsi aparati in naprave so delovali brezhibno, razen klime, ki je bila pri sosedih (zaradi konstrukcijske napake montaže) nekoliko glasnejša.

Branko Hertiš, DE Rondelice: Letos sem z družino drugič letoval v Nerezinah v terminu od 27. 6. do 4. 7. 2005. Ob priho-

du v hišico sta me prijetno presenetila izgled bungalova in okolice ter oprema. Hitro smo zložili opremo iz avtomobila in šli preizkusiti temperaturo morja. Na plaži smo opazili tudi znane obraze predhodne skupine, ki so nam zaupali prijetne dogodke iztekajočega se letovanja. Bungalovi ležijo v prijetni senci, tako da nove klimatske naprave v tem terminu nismo potrebovali. Kuhinja je prav tako lepo opremljena, tako da nismo imeli pripomb. Otroci so v začetku malo pogrešali TV, ko pa so našli družbo so tudi na to pozabili. Plaža je raznovrstna, nudi dovolj sonca in sence kopalcem. Počitniško naselje Bučanje je lepo urejeno, z veliko zelenja in prijetno otoško klimo. V bližini so tudi hribovi, ki nudijo možnost planinarjenja. Sami smo se preizkusili z večernim vzponom na Televrin in opazovanjem sončnega zahoda. Vzpon nudi prekrasen pogled na Lošinj, Cres in bližnje otočke, kot tudi na Kvarnerski zaliv. Nerezine nudijo prijeten družinski dopust, še posebej družinam z manjšimi otroki. Bungalovi so lepo opremljeni in urejeni in nudijo vso potrebno udobje za lep dopust. V kolikor bi bili bungalovi opremljeni še s TV, bi si vsekakor zaslužili turistično oznako ****. Obstaja pa ena velika pomanjkljivost, in sicer redka priložnost letovanja v teh bungalovih.

Lilijana Lončarič, Finance in računovodstvo: Letošnji dopust je naša družina preživela v Nerezinah v hišici št. 461. Talumove hišice so v primerjavi s prejšnjimi leti res lepo opremljene in so med najlepšimi v naselju. Pogrešala sem blazine na betonski klopi in lesenih stolihi na terasi. Še se bomo vračali, če bo le možno.

Zadovoljstvo naših sodelavcev samo potrjuje dejstvo, da je za preživljanje dopusta pomembna tudi urejenost in udobnost počitniških kapacitet. Vsi, ki bomo tam letovali, bomo morali poskrbeti, da bo tako tudi ostalo.

Pripravila Danica Hrnčič

7. Talum-ov dan za zdravje

Tudi letos smo nekoliko s strahom zrl v nebo in se spraševali, ali bo vreme zdržalo? Vreme nam je bilo tudi tokrat naklonjeno. Na 7. Talumovem dnevu za zdravje se nas je zbralo 220. Pohodniki smo osvojili Donačko goro – »Haloški Triglav« in med nami je bilo kar nekaj takšnih, ki so bili na Donački gori prvič. Kolesarji so »osvajali« Boč. Plavalci in tenisači pa so si energijo nabirali na že ustaljenih prostorih.

Za jutranje razgibavanje so že na zbirnem mestu poskrbeli animatorji, ki so nam pripravili razgibano, smeha polno popoldne. Letošnje popoldansko razgibavanje je bilo malo drugačno, saj so nam animatorji pripravili tekmovanje v Igrah brez meja. Šest skupin se je zelo vztrajno borilo, vsi so želeli postati zmagovalci. Prve tri skupine so po tekmi za svoj trud prejele nagrade, polne vitaminov in energije. Nagrada za zmagovalce je bila lubenica, drugouvrščeni so bili prejemniki ananasov, skupina, ki je osvojila tretje mesto, pa je se je lahko sladkala z bananami.

Sodelavci Vitala so letos pripravili kulinarične dobrote tibetantske kuhinje. Po praznih krožnikih sodeč, si upam trditi, da je bila hrana prvovrstna. Vitalovci so znova dokazali, da so na svojem področju pravi profesionalci.

Več kot beseda nam mnogokrat povedo slike, ki so dokaz, da smo preživeli res lep dan.

Darja Vodušek

Marjan Cafuta na čelu kolone

Jurček (drugi z desne) s svojimi muzikanti

Nekdo se bo vprašal: »Ja, kaj pa ima družba TALUM z enim folklornim društvom?« Za nepoznavalce res nič, za tiste, ki pa poznajo Folklorno društvo Lancova vas pa sorazmerno veliko, ker vedo, da je kar nekaj naših članov zaposlenih v družbi TALUM Kidričevo, nekateri pa so bili nekoč. V TALUM-u je precej ljudi, ki se v svojem prostem času ukvarjajo še z različnimi interesnimi

velikih in malih, muzikantov in korantov, ki jih poljubno vključujemo v posamezne programe.

In zakaj na festival? Že zaradi tega, ker se na takšen festival ne moreš prijavit. Lahko si samo povabljen, ali pa nisi povabljen. Organizatorji navadno dobro vedo, koga povabijo. In zakaj ravno mi? Že v lanskem letu smo gostovali na nekoliko manjšem festivalu v Zakopanih

Folklorno društvo Lancova vas je gostovalo na Poljskem

dejavnostmi, kot so šport, kultura, rekreacija in z različnimi drugimi hobiji. Nekaj pa nas je takih, ki skrbimo za to, da bi se ohranila kulturna dediščina slovenskega naroda in da bi se le-ta prenašala tudi na mlajše rodove. To slednje nam zaenkrat kar dobro uspeva, saj naše folklorno društvo združuje kar štiri starostne generacije. Imamo šest sekcij. To so sekcije pevk in pevcev, plesalcev -

na Poljskem. Tam nas je opazila direktorica tega festivala in izrazila željo, da nas želi na svojem festivalu, večjem in tudi z veliko mednarodno udeležbo. Uradno nas je povabila, čeprav nismo bili med nagrajenimi skupinami. Torej je bila prepričana o kvaliteti naših nastopov. Na nas je bilo samo, da se odločimo. Odločili smo se, da pojdemo na festival in začeli pripravljati program. Potrebno je bilo sestaviti en

petinštiridesetminutni program, en petnajstminutni program, en tridesetminutni program samo za muzikante in pa program za povorko. No, pravo delo se je šele začelo, ko smo se dogovorili glede programov. Vadili smo dvakrat tedensko, tudi do tri ure dnevno, istočasno pa pripravljali še vse drugo, potrebno za na pot. Poiskati je bilo treba sponzorje in donatorje, ker je avtobusni prevoz tja in nazaj ter desetdnevno koriščenje avtobusnih prevozov predstavljal zelo velik strošek za naše društvo. Organizator nam je pokrila stroške bivanja v hotelu, prehrano in 300 litrov dizelskega goriva za avtobus. Dnevno smo opravili dva do tri nastope, vsak nastop pa je bil v drugem mestu. Najkrajša relacija med posameznim prireditvenim prostorom je bila pol ure vožnje z avtobusom v eno smer, najdaljša pa kar krepko čez eno uro. Na tem festivalu je sodelovalo 110 folklornih skupin, od tega dvaindvajset tujih. Med tujimi je bila ena skupina iz Gvineje in ena iz Mexika ter 20 evropskih skupin. Skupaj je sodelovalo približno štiri tisoč nastopajočih. Festival je bil tekmovalnega značaja. Seveda nismo ničesar pričakovali pri tako močni konkurenci, tudi po zgradbi programa smo precej izstopali od drugih skupin. Nismo bili prepričani, koliko ocenjevalna komisija pozna slovensko ljudsko izročilo, ki je v Evropi nedvomno najbolj raznolika na tako majhnem prostoru. Predstavili smo se najbolje, kar smo zmogli in znali. Že sam občutek, da nas je publika sprejela in razumela, je odtehtal ves trud, ki smo ga vložili v priprave. Zanimivo je bilo to, da so po nekaj nastopih poljski uradni napovedovalci znali že na pamet napovedovati Lancova vas, Slovenijo in vodje naših skupin.

In prišla je sobota, predzadnji dan našega gostovanja na Poljskem. Dopoldne smo imeli polurni program, popoldne dolgega, za večerni finale pa smo se predstavili s kratkim programom. Zvečer je bila namreč razglasitev rezultatov tekmovalnega dela festivala. Ne znam opisati vzdušja, ki je nastalo na prireditvenem prostoru, ko

smo slišali, da smo nominirani za nagrado. Pripravljenih je bilo šest nagrad. Zgodilo pa se je nekaj minut pozneje...bilo je »noro«! Komisija nas je ocenila za drugo nagrado. Pozneje smo izvedeli, da je komisija zasedala do pete ure zjutraj in da so se večino časa odločali med dvema skupinama, komu podeliti »GRANT PRI«. Žal smo ga za las zgrešili. Ko smo vprašali, kaj je bilo tisto, kar je prevesilo tehtnico, smo ostali brez odgovora.

In tu je zadnji dan našega gostovanja. Obiskala nas je direktorica festivala, se nam zahvalila in še posebej naglasila, da je bila zelo navdušena nad našimi nastopi in da smo izpolnili vsa njena pričakovanja. Izročili smo ji manjša darila iz promocijskega materiala našega kraja in okolice. Večino dogajanj na posameznih prireditvenih prostorih je posnela Poljska nacionalna televizija.

Po večernem nastopu pa smo vse zložili v avtobus, se poslovili in veselo odpeljali proti domu, saj je bilo pred nami približno dvanajst ur vožnje.

Sedaj, ko smo spet v normalnem teku, je čas za analizo naših nastopov, predvsem pa za zahvale našim sponzorjem in donatorjem, ker si brez njih takšnega stroška ne bi mogli privoščiti. Zato mi naj bo dovoljeno, da se zraven uradne zahvale našega društva, tudi v svojem imenu in imenu naših članov, ki smo zaposleni v družbi TALUM, iskreno zahvalim gospodu, mag. Danilu Topleku, in družbi TALUM za velikodušno donacijo našemu društvu, s katero smo pokrili velik del stroškov prevoza in drugih stroškov gostovanja na Poljskem. Čeprav je bilo zelo naporno, sem prepričan, da smo z uspešnimi nastopi prispevali k promociji našega kraja in tudi Slovenije kot celote.

Jurček Lamot

Še ena uspešna razstava fotografskega mojstra Stojana Kerblerja v Slovenski Bistrici

Za lepo sožitje med ljudmi ni potrebno biti popoln!

Prijetno presenečenje nam je pripravil naš upokojenec, g. Milan Mojzer, ko je pred kratkim obiskal Talum. G. Mojzer sicer občasno prihaja na srečanja s svojimi kolegi - gasilci, tokrat pa je imel še poseben razlog, da predstavi aktivnosti upokojencev, ki so izdali posebno brošuro o prostovoljnem delu v Domu upokojencev Ptuj. V domu trenutno prebiva dvajset upokojencev iz Talum-a. Ob tej priliki je g. Mojzerja sprejel tudi predsednik Uprave, mag. Danilo Toplek, s katerim sta ob krajšem prisrčnem pogovoru obudila stare čase.

Z vsemi našimi upokojenci imamo kar dobre odnose, ki se najbolj ohranjajo pri letnih tradicionalnih srečanjih ob tovarniškem prazniku. Poleg tega jih o dogodkih v Talum-u redno obveščamo preko tovarniškega časopisa, srečamo se na različnih kulturnih prireditvah, ki jih organizira Talum, obiskali smo jih tudi v Domu upokojencev itn. Moram pa povedati, da pogrešamo več samoiniciativnih odzivov posameznikov v obliki kakšnega komentarja, pobude ali podobno.

Če se vrnemo k brošuri. Iskreno je potrebno povedati, da zelo pozitivno presenetli s svojo obliko in vsebino. V njej je v sliki in besedi na 40-ih straneh predstavljeno delo prostovoljcev doma, posebej še sodelovanje s šolsko mladino. Ne vem sicer, kako je drugje, v drugih domovih, vendar se mi zdi, da so tukaj ljudje ohranili svoj značaj, svoje navade. Imaš občutek, da še živijo svoje polno življenje. Kako so v tem smislu organizirani, je uvodoma zapisala gospa Jelka Sužnik, dipl. soc. delavka. Citiral bom le del tega zapisa:

»V Domu upokojencev Ptuj poteka prostovoljno delo odkar dom obstaja. V začetku je bilo delo še neorganizirano. Leta 1998 pa smo ga postopoma začeli organizirati, spremljati in oblikovati. Leta 2003 je direktorica Doma upokojencev, mag. Kristina Dokl, pripravila projekt PRODEL - Prostovoljno delo v Domu upokojencev Ptuj, po katerem danes potekajo vse oblike prostovoljnega dela. Čas je pokazal, da prostovoljno delo potrebujemo, ker je povsod vse več ljudi, ki jim njihove družine in prijatelji ne zmorejo in ne znajo pomagati pri zadovoljevanju osnovnih življenjskih potreb... Prostovoljci odpravljajo nestrpnosti in predsodke pred drugačnostjo, spodbujajo razumevanje in sožitje med ljudmi, uresničujejo vrednote solidarnosti

ter izboljšujejo kakovost življenja v skupnosti. Za učinkovito pomoč človeku v stiski je potrebno obojestransko zaupanje. Prav zaradi prostovoljcev je svet prjaznejši in srečnejši.«

V nadaljevanju brošure so opisane vse prostovoljne aktivnosti in dosežki. Posebno moč dajejo tej brošuri izvorni zapisi v obliki spominov posameznih upokojencev. G. Mojzer je na primer opisal zgodbo, ko je v domu zagledal znan obraz gospe Marije Šprah, ki je bila v letih 1946-47-48 prostovoljna brigadirka pri izgradnji železniških prog Šamac-Sarajevo-Brčko-Banovići in avtocesti Zagreb-Beograd. Ko jo je prepoznal, se je spomnil na leto 1977, ko mu je gospa Marija podarila jubilejno značko, simbol brigadirstva - kramp in lopato. »Sedaj sva z gospo Marijo v istem domu. S seboj imam zbirko lepih spominov, med njimi je tudi omenjena značka. Marija leži v sobi 55, njena podarjena značka pa je med mojimi lepimi spomini v sobi 205. Hvala, ge. Mariji,« je zaključil svojo zgodbo.

Ali pa pripoved upokojenke, ge. Marije Žnidarič, o njeni šolarki prostovoljki: »Moji prostovoljki je ime Jasmina. Obiskuje me že četrto leto, enkrat tedensko. Imam jo rada. Je dijakinja drugega letnika Gimnazije Ptuj. V šoli je pridna in dobra učenka. Doma je iz Žabjaka pri Ptuj. Tudi z njenimi starši sem navezala stike in tudi oni me obiščejo.«

Treba je omeniti, da ni strani v brošuri, ki ne bi vsebovala lepih in spodbudnih misli. Spodaj levo, na vsaki strani, je zapisan citat, ki sem ga izbral za naslov članka, desno spodaj pa piše »Nikoli nikogar ne oropajte upanja, morda je to vse, kar ima«! Na koncu brošure so opisane še posebne skupine starih ljudi za samopomoč z zgovornimi imeni: Rožmarin, Zvonček, klopotec, Gobarji, Lipa, Rdeči tulipan in Lilija. Tako kot imena, je simpatična tudi njihova dejavnost.

O g. Mojzerju smo že pisali v Aluminiju, spomnimo se, da je rojen davnega 1915. leta in je letos januarja napolnil častitljivih 90 let. Čestitamo! V tovarni je začel takoj po vojni kot mizar. Z izobraževanjem je dosegel naziv mojster - mizar in to delo je opravljal vseh 40 let. »Že leta 1947 nas je bilo 40 mizarjev in smo delali po načrtih, ki jih je pripravil arhitekt Fürst. V baraki so pripravljali načrte njegovi risarji za celo tovarno, nekaj

Milan Mojzer pri predsedniku Uprave

Poleg Milana Mojzerja tudi naš upokojenec Franc Verže

od tega smo naredili sami, nekaj pa so jih dali navzven,« je na kratko pojasnil.

Kot večina njegove generacije, je tudi kot mlad sodeloval pri prostovoljnem delu. Bil je soustanovitelj gasilskega društva 1947. leta in je danes po sklepu društva njihov častni predsednik do smrti. Leta 1948 so ustanovili pevski kvartet. »Bili smo štirje, jaz in trije bratje Vaupotiči. Iz tega kvarteta je pozneje nastal pevski zbor. Razen tega sem že leta 1946 igral nogomet pri TVD Partizan. Naslednje leto smo se preimenovali v NK Drava in bil sem prvi predsednik Drave. Danes pri Dravi tega nočejo vedeti. Naša generacija

je ustanovila tudi Aluminij, nekaj nas je še živih,« je zaključil to zgodbo. Zadostuje mu ohranjena slika enajsterice iz 1947. leta.

Zadnja leta gospod Mojzer prebiva v Domu upokojencev, kjer poln volje in energije nadaljuje svojo aktivnost kot prostovoljec upokojenec. »Kaj naj rečem, takšne lepote in življenja v domu se ne da opisati.« Ne preostane nam nič drugega, kot da verjamemo in občudujemo ljudi, ki se nikoli ne počutijo stari, niti pri devetdesetih.

Ivo Ercegović

Vse je lepo

Odločila sem se napisati seznam želja, življenje je postalo preveč resno. Nekaj sprememb bi mi prav prišlo. Prvi dan dopusta mi ne omogoča sproščenosti. Podplati komaj prenašajo vročino peska, spogledujem se z neskončnim morjem, nemir me spravlja v nezadovoljstvo, nereseni problemi so pripotovali za mano.

Biti tukaj in sedaj, se je treba učiti.

Večinoma nas usmerjajo sistemi, službe, družbe, sorodniki, znanci... Nevede se gibljemo v vse smeri, najmanj v svojo. Pogosto niti ne vemo, kaj si želimo in kje naj bi pristali.

Če bi bilo po mojem, bi delala na projektu za nastanek in razvoj družbe, ki bi bila po meri vseh njenih prebivalcev. Vsi bi imeli dovolj vsega, največ smeha, nežnosti, prostega časa, plesa, igranja, pogovorov...

Trpljenje ni več moderno, vedno je možno poiskati izhode. Nihče ne bi trpel sam in vsi bi bili enakovredni.

Življenje je preteklost in sedanjost, prebujanje in odmiranje, poletje in zima, pomlad in jesen.

V toplem objemu morja sem sklenila mir s sabo, odprla vrata radosti in smehu. Pred vrati sem pustila razdražljivost, zamere, jezo, negotovost, dvome, strah. Začela sem slediti mislim, usmerjati jih v neskončno polje svobode. Zaželela sem, da se moje misli ne bojijo letenja, tako kot galebi ne. Če znaš leteti, so ovire pod tabo, lahko jih opazuješ, nad njimi si.

Misli imajo izredno moč, družijo se s sebi podobnimi. Pozitivne misli pritegnejo k sebi še bolj pozitivne in negativni miselni vzorci nam spravijo težave v življenje.

Lažna varnost vsakdana omejuje želje po letenju, po življenju v negotovosti, ki jo imajo ptice.

Njegova svetost Dalaj Lama je zapisal:

nič posebnega ni, če je kdo izobražen
nič posebnega ni, če je kdo zelo bogat
samo če ima človek toplo srce,
je vse to osmišljeno.

Na morski obali sem sklenila, da bom misli usmerjala nad oblake, v svet svobode. Pri morebitnem padcu na zemljo bom uporabila miselni vzorec »Vse je dobro«.

Na seznam sem napisala eno samo željo: miselna svoboda.

Mesto dogajanja: mali kraj ob morju, kjerkoli.

Letni čas: avgust, dopust.

Čustveno stanje: čisti odklop, ni videti nobenih težav.

Duševno stanje: zadetost od življenja.

Prognoza za prihodnost: vsako prebujanje je boleče. To še pride in takrat se bom spomnila:

VSE JE LEPO.

Antonija Krajnc

Fotografija meseca: Strela na morju, avtor fotografije Evgen Muhič iz DE Rondelice

Najboljše fotografije tega meseca

Motiv iz Avstralije, foto: Jasna Čuš

Motiv iz Irske, foto: Brigita Majal

Prehlad in gripa

Ali ste vedeli?

Prehlad povzroča več kot 200 različnih vrst virusov. Zaradi tako velikega števila virusov, telo nikoli ne more zgraditi obrambe proti vsakemu posameznemu virusu. Preboleli prehlad, ki ga je povzročil eden od virusov, ne daje odpornosti proti vsem preostalim virusom.

Odrasli prebolijo povprečno dva do štiri prehlade na leto, otroci pa šest do osem.

Število prehladov se s starostjo zmanjša.

V življenju prebolimo povprečno 200 prehladov.

Prehlad povzroči pogostejšo odsotnost z dela in od pouka kot vse druge bolezni skupaj.

Zaradi prehlada treh astronautov je zamuda odprave Appola 9 na Luno stala NASO kar 500.000 ameriških dolarjev.

Mogoče pa lahko spremenimo zgoraj nanizane statistične podatke in se zavarujemo pred gripo ter prehladi tako, da si okrepimo imunski sistem.

Vsi poznamo med. Ali vemo, kako zelo je zdravilen?

Začenja se sezona gripoznih in virusnih obolenj in modro se je na to čimprej in čimbolje pripraviti.

Zdravilni učinki medu

Zdravilni učinek medu so poznali že od nekdaj, le da so včasih mislili, da je premočen in pretežek za želodec (še posebej za otroke in mladino - priporočali so ga predvsem starejšim, ker učinkovito obnavlja celice). Sodobna uporaba medu pa je te trditve ovrgla, saj so znani primeri, ko so se dojenčki oz. tisti otroci, ki so bili šibkega razvoja in rasti, krepili (pri pomanjkanju) skoraj izključno z medom.

boljše delovanje jeter in pri kroničnih vnetjih želodca.

- Sivkin ali žajbljev med uporabljamo za razkuževanje.

- Cvetlični med je dober za srce in ožilje.

- Lipov med uporabljamo pri prehladnih obolenjih in težavah z dihalni, prav tako sivkinega in žajbljevega.

Za večerni napitek si bomo izbrali cvetličnega, kostanjevega, lipovega ali sivkinega, ne pa, npr., rožmarinovega.

Zgolj za okrepitev organizma in imunskega sistema bomo uporabili gozdni, hojin ali cvetlični med.

Čaj, ki smo ga pripravili otrokom, pa bomo osladili z gozdnim ali s cvetličnim medom.

Uživanje medu

Notranje uživamo med ponavadi kot dodatek čaju - zelo koristen krepilni napitek pa si pripravimo tako, da sok ene do dveh limon razredčimo s toplo ali mlačno vodo in ga obogatimo z žličko ali dvema medu. To počnimo 1 teden do 1 mesec, in sicer 1-krat dnevno ali čimbolj pogosto, če nas je napadel kakšen virus.

Če se zdravimo s "konkretnejšimi" zdravili, lahko z medom in zdravilnimi zelišči nadaljujemo ter jih uživamo vzporedno, razen če nam seveda zdravnik to odsvetuje.

Za okrepitev organizma

Dobra kura za obnavljanje organizma, krepitev odpornosti in za boljše koncentracijo je tudi napitek, ki ga spijemo vsak dan pol ure pred kosilom oz. glavnim obrokom, pripravimo pa si ga tako, da košček kvasa zmešamo z žličko jogurta, kefirja ali kislega mleka in dodamo žličko medu. Kuro izvajamo 1/2-krat letno, spomladi in/ali jeseni.

Medovi obkladki

Medov obkladek je zelo koristen tudi pri opeklinah, oparinah in sončnih opeklinah; tovrstne poškodbe, ki jih takoj namažemo z medom (lahko ga razredčimo z vodo ali mlekom), se celijo brez brazgotin in ne delajo mehurjev.

Medov obkladek lahko uporabimo celo na ranah, kot je urezina; kolikor se da, jo speremo pod tekočo vodo, potem pa namažemo z medom in povijemo. Med bo poskrbel za čimhitrejše celjenje rane.

Prav tako si tudi mozolj, ki je začel cveteti, namažemo z medom, kar ponovimo nekajkrat. Med bo izlekel gnoj oz. maščobo in mozolj se bo posušil.

Včasih so grgrali toplo vodo ali čaj z medom za lepši glas.

Pomembno:

*Vsi, ki ste na cvetni prah alergični, se boste medu in njegovih izvlečkov ter izdelkov seveda izogibali!

**Vsekakor se boste v primeru večjih težav ali bolezni o načinu in poteku zdravljenja posvetovali še s svojim zdravnikom; dvomim pa, da bi vam (razen v redkih primerih) odsvetoval vzporedno uporabo naravnih zdravil, tudi ob že potekajoči kuri z zdravili.

www.moje-zdravje.com/slo/ZdravjeizNarave/Med/

Kako uporabljamo med

Med lahko uporabimo skoraj pri vseh težavah: tako pri boleznih in težavah z dihalni, kot tudi pri slabi prebavi, nizkem pritisku, slabokrvnosti, šibkem krvnem obtoku, za krepitev in razstrupitev; med namreč raztaplja, čisti kri in spodbuja njeno nastajanje, ugodno deluje na presnovo, uravnava vsebnost belih in rdečih krvničk, veča odpornost in krepil.

Malokdo ve, da je med tudi dobro razkužilo in ga lahko uporabimo tudi za rane, poškodbe ipd. Z njim zdravimo celo mozoljavost.

Med vsebuje veliko sestavin, ki se s kuhanjem in celo s segrevanjem (več kot 45 ° C) uničijo, tako da ga vedno dodamo v čaj nazadnje.

- Kostanjev med uporabljamo pri ranah, v kozmetiki, za pospeševanje prebave, za

Pohodniki na vrhu Donačke gore

Zahvala Vitalu

Ko sem stal v vrsti za malico, sem opazoval sodelavce, kako so občudovali naše delilke, ki so pripravljale solatne krožnike pod nadzorstvom Kristine Goričan. Mislim sem si, koliko delavcem Talum-a pomeni dobra postrežba, še bolj pa malica, saj imamo pestro izbiro le-te.

Povprašal sem kar nekaj delavcev, kako so zadovoljni z malico in so mi odgovorili: "Nimamo pripomb." Zato se vam zahvaljujemo za vaš trud. Posebej pa vodstvu Vitala, gospe Tonki, z njenimi sodelavkami in sodelavci. Lahko je ponosna na vse in se lahko kosajo z marsikatero dobro restavracijo. Kvaliteta in kvantiteta se sami hvalita.

Milan Vrabl in sodelavci

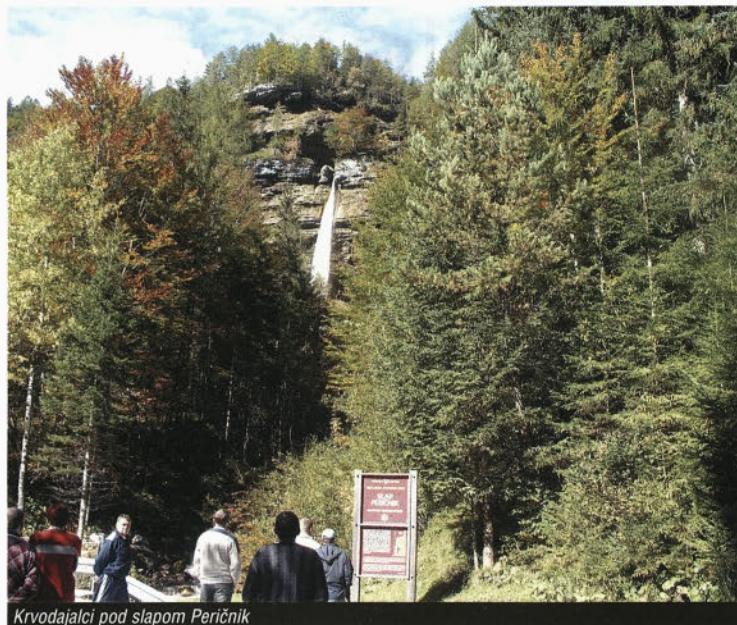
Krvodajalci

Aktiv krvodajalcev TALUM Kidričevo se zahvaljuje vsem, ki so kakorkoli pomagali, da smo lahko popeljali naše krvodajalce na enodnevni izlet. Ogedali smo si vrata Triglava, Vintgar in še mnogih drugih zanimivosti.

Posebna hvala Sindikatu, vodstvu podjetja, gospodu Danilu Topleku in pa našim hčeram: Silkemu, Vargas-alu, Revitalu in Vitalu za dobro organizacijo, malico in za vse ostalo. Hvala vam.

Fotografija in besedilo:

Milan Vrabl, predsednik aktiva

Krvodajalci pod slapom Peričnik

Tako visoko in tako globoko

V soboto, 27. avgusta, smo se zbrali na parkirišču pred Talumom, vreme je bilo oblačno z napovedjo, da bo deževalo. Pa kaj, med nami je bilo vseeno dobro vzdušje in odločni smo bili, da se podamo na začrtano pot. Pot, ki smo si jo začrtali, nas je vodila po dolini Drave vse do vzhajanja Pece.

Vremenska napoved se je uresničila, deževalo je, mi pa smo se, trdno odločeni osvojiti vrh Pece, odpravili proti koči. V koči smo zamenjali premočena oblačila, se okrepili z malico in vročim čajem. Našo odločnost je uvidelo tudi vreme, prenehalo je deževati, mi pa smo se z odločnimi koraki odpravili proti vrhu.

Vrh smo osvojili, nato pa je sledil seveda krst za tiste, ki so bili prvič na vrhu, skupinsko slikanje in previden spust proti koči, od tam pa v dolino, novim dogodivščinam naproti.

Ob tretji uri popoldan smo prispeli do rudnika svinca. Bili smo na vrhu, želeli pa smo še v notranjost Pece. V notranjost smo se odpeljali z vlakcem in nato nadaljevali sprehod po rudniku v spremstvu vodiča. Zadovoljni smo se vrnili iz rudnika in si ogledali še muzej. Dan se je počasi bližal h koncu, na poti domov je sledila še kratka večerja v eni izmed restavracij. Dan, ki smo ga preživeli skupaj, nam bo ostal v lepem spominu. Potrudili se bomo, da ta ni bil zadnji.

Vzdrževalci anod

Vzdrževalci na vrhu Pece

Talum-ovi krvodajalci

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moža, očeta in dedka Mirka Petroviča iz Bukovc 145, se iskreno zahvaljujemo sindikatu Taluma za podarjeno cvetje, odigrano tišino in izrečeno sožalje.

Žalujoči: žena Matilda, sin Vlado in hčerka Irena z družino.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujemo vsem sodelavcem podjetij Talum in Vital ter sindikatu podjetja, ki ste nam ob smrti našega očeta Franca Murka stali ob strani, darovali sveče in cvetje ter ga v tako velikem številu pospremili na njegovi poslednji poti. Hvala za iskrene besede sožalja, za prejeto denarno pomoč in zaigrano žalostinko.

Vsi njegovi.

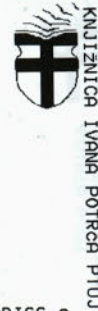
Avtor križanke, Janko Šegula

SLOVARČEK :

BODLEIANA – UNIVERZITETNA BIBLIOTEKA V OXFORDU, PRVA JAVNA KNJIŽNICA V ANGLIJI,
 ORAIN – DESNI PRITOK REKE DOUBS V FRANCJI,
 IGARITE – MESTO V BRAZILSKI DRŽAVI BAHJI,
 DEI – JANIČARSKI POVELJNIK V ALŽIRIJI.

				KRIŽANKO SESTAVIL: JANKO ŠEĞULA	VOJAK TUJSKE LEGIJE	PRISELJENEC, VSELJENEC	IGRA PRI TAROKU	ANTON NANUT	STROKOVNJAK ZA RUSKI JEZIK	SLOVENSKI KOŠARKAR (RAŠO)	ALUMINIJ		
				OBRAT ZA ULIVANJE KOVINSKIH IZDELKOV									
				NEMŠKI MATEMATIK IN ŠAHIST (LASKER, 1868-1941)									
				ANGLEŠKA VOTLA MERA			STANE SEVER	AVTOMOBILSKA OZNAKA REKE		FINSKI PISATELJ IN PESNIK (LEINO)			
			MESTO V BRAZILSKI DRŽAVI BAHJI										
TALUM	BIGAMISTKA	OPOMBA (OKRAJŠAVA) SL. TENIŠKI IGRALEC (MATIC)		GLAVNI ŠTEVNIK	ENAKA SAMOGLASNIKA	KRAJ PRI BOLZANU							
UNIVERZITETNA BIBLIOTEKA V OXFORDU						ORIENTALSKO RIŽEVO ŽGANJE			VINO Z JERUZALEMA V SLOVENSKIH GORICAH	RASTLINSKA BODICA	ČUSTVENOST		
ZBUJANJE OBČUDOVANJA										FINSKA SAMOGLASNIKA	SLOVENSKI PEVEC (NABER)		
LJUDSKI ZDRAVNIK, MAZAČ				KUHINJSKA POSODA	RUSKI RELOVADEC (VLADIMIR) RAZLIČNA SAMOGLASNIKA							HEKTAR	
PRODUKT, PROIZVOD							BOLGARSKA ATLETINJA (IVA)	VODITELJ TV MILIONARJA (BOŠTJAN)					
VRNITEV, ZAVRNITEV POŠILJKE								SAMO, ZGOLJ					
FRANCOSKI IGRALEC (DELON)												AMERIŠKI IGRALEC (EMILIO, 1962)	NA OBEH STRANEH OŠILJENI IGLIČASTI KRISTAL
TALUM	REKA V SLOVENIJI IN ITALIJI	RASTLINA, KI RASTE NA DRUGI RASTLINI	PRSI SLOVENSKA PLOVALKA (URŠKA)					ENAJST MESECEV V JUDOVSKEM KOLEDARJU		EINSTEINIJ			
NEGOSPODARNOST								100 m ²		JANČARJEV GOLJOT			
OGNjenik NA FILIPINSKEM OTOKU MINDANAU				Aluminij	IT. POLITIK (GIULIO) LJUBLJANSKA PRODAJNA GALERIJA								
PROSTOR V EMPIRIČNEM SMISLU, POLOŽAJ				MESTO V IRANU				MURSKA SOBOTA		ELEMENT			
OTOK PRED FRANCOSKO LUKO MARSEILLE			ANGLEŠKI ZGODOVINAR (GEORGE, 1784-1871) VINKO OŠLAK	DOMAČA PERNATA ŽIVAL				BRANJE					
BIOLOGINJA								SUMERSKA BOGINJA ZEMLJE		JANIČARSKI POVELJNIK V ALŽIRIJI			
SVETA GORA NA HALKIDIKI (2033 M)					PRITOK REKE DOUBS V FRANCJI					MESTO NA MADŽARSKEM			

Domoznanski oddelek
65
ALUMINIJ
2005

658(497.4)(085.3)

6001038,9/10

COBISS •

TALUM

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d.d. 2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10, telefon: 02 7995-112, telefaks: 02 7995-139.
Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov. Uredniški odbor: Ivo Ercegović, glavni urednik, Danica Hrnčič in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član.
Jezikovni pregled: Marjetka Mlakar.

Fotografije: Ivo Ercegović, Srdan Mohorič, Darko Ferlinc, Stojan Kerbler.
Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor. Tisk: Tiskarna Bezjak, Maribor.